

Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Навчально-науковий Інститут філології
Кафедра мов і літератур Далеко Сходу та Південно-Східної Азії

**Мовні засоби реалізації маніпуляції в китайських ЗМІ та їх відтворення в
українському перекладі**

Кваліфікаційна робота
освітнього ступеня «бакалавр»
студентки IV курсу
освітньої програми/спеціальності
«Східна філологія, західноєвропейська мова
та переклад: китайська мова і література»
Берон Марії Олегівни

Науковий керівник:
асистент Ісаєв С. С.

КИЇВ - 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЯВИЩА МАНІПУЛЯЦІЇ В ДИСКУРСІ ЗМІ З ТОЧКИ ЗОРУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА	6
1.1 Маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження	6
1.2 Мовна маніпуляція як перекладацька проблема	9
1.3. Поняття дискурсу ЗМІ, сучасний китайський дискурс ЗМІ	14
Висновки до розділу 1	18
РОЗДІЛ 2. МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В КИТАЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ ЗМІ	21
2.1. Інструменти мовної маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ.....	21
2.2 Лексико-стилістичні засоби маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ	22
2.3 Граматико-синтаксичні засоби маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ.	29
Висновки до розділу 2	33
РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ	35
3.1 Лексичні трансформації як засіб відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу	35
2.3 Граматичні трансформації як засіб відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу	39
3.3 Лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації як засоби відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу	43
Висновки до розділу 3	48
ВИСНОВКИ	50
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	53
СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ	59

ВСТУП

Кваліфікаційна робота присвячена вивченню проблеми маніпулювання у сучасних китайських ЗМІ, дослідженню особливостей використання та відтворення в перекладі мовних засобів маніпулятивного впливу.

Явище маніпуляції зустрічається у багатьох сферах діяльності людини і є об'єктом досліджень науковців у різних галузях науки. Таким чином, в психології та соціології маніпуляція розглядається як вид психологічного впливу, а у лінгвістиці – когнітивно-лінгвального або мовленнєвого впливу. Українські мовознавці Л.Є. Сорокіна, О. В. Дмитрук, Т. В. Крутько досліджували мовні маніпуляції як різновид мовленнєвого впливу.

Розвиток нових інформаційних технологій наприкінці ХХ – початку ХХІ століття призвів до появи нових каналів інформації, що зробило ЗМІ більш доступними та різноманітними. В результаті відбулася глобальна переоцінка ролі медіа в житті суспільства та з'явилася необхідність поглибленого вивчення дискурсу ЗМІ. Серед українських науковців вивченням дискурсу ЗМІ, його функцій та особливостей займалися такі дослідники, як Н. І. Лютянська, Ю.О. Шепель, О. О. Хорошун, І. Г. Мірошніченко, П. Ю. Макаревич. Хоча основною функцією ЗМІ вважається інформаційна функція, вони також можуть впливати на свідомість людини, формуючи її ціннісні орієнтири та переконання, тобто виконувати маніпулятивну функцію. Високий рівень маніпулятивності медіа є характерним для держав, де діяльність ЗМІ регулюється політичними структурами, зокрема для таких країн, як Китай та Росія. Особливо актуалізується необхідність дослідження маніпуляції в ЗМІ в умовах гібридних воєн, коли на рівні з традиційними військовими засобами активно використовуються невійськові засоби, такі як маніпуляції інформаційним простором. Серед зарубіжних лінгвістів вивченням маніпуляції в медійному та політичному дискурсах займалися Р. Лакофф, Т. Ван Дейк, Н. Чомські, серед українських – Б. Ю. Нечипоренко, Ю. О. Шепель, А. В. Сотников, А. М.

Коваленко. Проблема перекладу засобів мовної маніпуляції залишається не до кінця вивченою, дослідженням відтворення маніпулятивного впливу в перекладі займалися українські мовознавці А. Б. Кам'янець, М. С. Гатальська, Б. Ю. Нечипоренко.

Актуальність обраної теми визначається необхідністю глибшого дослідження маніпулятивного впливу сучасних китайських ЗМІ та його відтворення в перекладі, особливо в умовах російсько-української гібридної війни, коли поширення російських наративів китайськими медіа значно впливає на сприйняття російсько-української війни китайським народом та міжнародною спільнотою. Вміння виявляти маніпуляцію в медіатексті та аналізувати подану інформацію є важливими компетенціями медіаграмотності, яка є необхідною для усвідомленої участі в житті медійного суспільства.

Мета дослідження полягає у виявленні мовних засобів маніпуляції в китайськомовних медійних текстах та аналізі засобів їх відтворення в українському перекладі.

Досягнення мети дослідження передбачає виконання наступних **завдань**:

- 1) визначити поняття маніпуляції з точки зору лінгвістики;
- 2) дослідити маніпуляцію як перекладацьку проблему;
- 3) розглянути особливості сучасного дискурсу ЗМІ та місце маніпуляції в ньому;
- 4) проаналізувати лексико-стилістичні та граматико-синтаксичні засоби маніпулятивного впливу в китайському дискурсі ЗМІ;
- 5) обґрунтувати використання перекладацьких трансформацій при перекладі маніпулятивного медійного тексту;

Об'єктом дослідження є мовна маніпуляція в китайських медійних текстах.

Предметом дослідження є мовні засоби реалізації маніпуляції та способи їх відтворення при перекладі.

Матеріалом дослідження служать обрані фрагменти зі статей, розміщених на офіційних вебсайтах найбільших китайських державних видань «Сінхуа» 新华社 та «Женьмінь Жибао» 人民日报, а також на одному з найбільших новинно-інформаційних порталів в Китаї «Сіна» 新浪 у період з 2020 по 2023 рік.

Методи дослідження включають загальнонаукові методи індукції і дедукції, контекстуально-інтерпретаційний метод для виявлення авторської мети та стратегій впливу на читача, метод лінгвістичної експертизи медіатексту для виявлення засобів мовної маніпуляції в тексті, зіставний метод для порівняння тексту оригіналу і тексту перекладу.

Наукова новизна полягає у ґрунтовному аналізі мовних засобів маніпуляції на матеріалах китайських медійних текстів останніх років, які раніше не були досліджені. Матеріал цієї роботи доповнює вже існуючі дослідження з перекладу маніпулятивних медійних текстів, зокрема було досліджено особливості використання перекладацьких трансформацій системи І. Гарника при перекладі мовних засобів маніпуляції.

Практичне значення роботи полягає у тому, що інформація, отримана в результаті проведеного аналізу мовних засобів маніпуляції в китайських медійних текстах, може бути використана для подальших досліджень в сферах медіалінгвістики, комунікативної лінгвістики, дискурсології, журналістики та перекладознавства.

За **структурою** кваліфікаційна робота складається з таких частин: змісту, вступу, трьох розділів з висновками до кожного з них, загального висновку, списку використаних джерел та списку джерел ілюстративного матеріалу. Обсяг роботи – 60 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЯВИЩА МАНІПУЛЯЦІЇ В ДИСКУРСІ ЗМІ З ТОЧКИ ЗОРУ ЛІНГВІСТИКИ ТА ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА

1.1 Маніпуляція як об'єкт лінгвістичного дослідження

Маніпуляція є складним явищем, яке фігурує майже в усіх сферах діяльності людини, від спілкування та навчання до медіа та політики. Саме розповсюдженість і суперечливість цього явища стали причиною інтересу з боку дослідників у різних галузях науки.

Згідно з Етимологічним онлайн-словником термін «маніпуляція» первісно походив від латинського слова «manipulus», яке має значення «жменя» або «сніп». Використання цього слова у значенні «вміле керування предметами» вперше зафіксоване в 1826 році, трохи пізніше з'являється значення «керування людьми, зокрема задля власної вигоди» [15].

Академічний тлумачний словник української мови надає наступні визначення маніпуляції:

1. Виконувана руками складна дія, що вимагає вправності, вміння тощо.
2. Те саме, що махінація; шахрайство [14].

Німецький соціолог Г. Франке, автор однієї з перших книг про маніпулювання свідомістю, зазначає: «Під маніпуляцією переважно треба розуміти психічний вплив, який здійснюється таємно, відтак, на шкоду тим особам, на котрих він спрямований. Найпростішим прикладом цього може бути реклама» [9, с.12]. Прихований характер маніпуляції є її головною характеристикою, на цьому найчастіше акцентують увагу дослідники. Наприклад, Карпенко М.П., підсумовуючи основні тези різних науковців, що досліджували це явище, окреслив загальне визначення маніпуляції як «психологічний вплив, що містить зовнішню конструктивну комунікацію; істинну мету; послідовність сценічних ходів; завжди здійснюється проти волі людини; завжди має прихований характер» [33, с. 30].

Важливим для розуміння явища маніпуляції є розмежування понять «маніпулювання» та «примус». Під примусом ми розуміємо «натиск із чийогось

боку, примушування; зумовлену кимось або чимось необхідність діяти певним способом, незалежно від бажання» [14]. Таким чином, людина, яку до чогось примушують чітко розуміє, що дії, до яких її схиляють, не відповідають її власним бажанням, жертва маніпуляції не усвідомлює факту наявного впливу і сприймає насажені їй думки, емоції чи бажання за свої власні.

Хоча маніпуляція не є власне мовним явищем та має різні визначення в працях політологів, психологів, соціологів та лінгвістів, беззаперечним є той факт, що «маніпулювання базується на лінгвальних структурах і реалізується в мовленнєвій діяльності» [35, с. 69]. Феномен маніпуляції тісно пов'язаний з проблемами мовленнєвого впливу, комунікативних стратегій, сугестії, нейролінгвістичного програмування, саме тому він став об'єктом досліджень багатьох зарубіжних та вітчизняних мовознавців.

На думку нідерландського лінгвіста Т. Ван Дейка, маніпуляція є соціальним явищем, так як вона передбачає взаємодію та зловживання владою між соціальними групами та учасниками комунікації, когнітивним явищем, оскільки маніпуляція завжди передбачає маніпулювання свідомістю учасників комунікації, і дискурсивно-семіотичним явищем, оскільки маніпуляція здійснюється через текстові, розмовні та візуальні повідомлення. [26, с. 361].

Досліджуючи явище маніпуляції з точки зору лінгвістики, багато науковців виокремлюють **мовне (мовленнєве) маніпулювання**, при якому вплив на реципієнта досягається шляхом «цілеспрямованого і свідомого застосування тих або інших особливостей використання мовних засобів.» [25, с. 378]. Тобто маніпулятор, використовуючи способи вираження, що містять вигідні для нього відтінки значення, свідомо впливає на те, як адресат буде сприймати та оцінювати подану інформацію. А.В. Сотников розуміє мовну маніпуляцію як «різновид когнітивно-лінгвального впливу для імпліцитного впровадження в психіку адресата цілей, бажань чи установок, що не відповідають наявним в нього на момент здійснення акту комунікації.» [44, с. 172].

Мовну маніпуляцію також прийнято розглядати як особливий різновид **мовленнєвого впливу**. Наприклад, Л. Сорокіна вважає, що мовленнєва маніпуляція є «видом мовленнєвого впливу, спрямованого на впровадження в модель світосприйняття адресата нових знань, думок, емоцій та/або модифікацію вже наявних шляхом імплементації відповідних прагматичним цілям адресанта комунікативних стратегій і тактик» [43, с. 158].

У лінгвістиці мовленнєвий вплив розглядають у широкому та вузькому значеннях. У широкому значенні мовленнєвий вплив – це використання природної мови для впливу на свідомість індивіда або групи людей. Так як мова є інструментом координації взаємодії людей, будь-який мовленнєвий акт розглядається як певна форма впливу, навіть звичайна передача інформації, це і є мовленнєвий вплив у його широкому розумінні. Мовленнєвий вплив у його вузькому значенні частіше стає об'єктом лінгвістичних досліджень і є більш складним явищем. Під ним розуміють використання особливостей устрою та функціонування природної мови, з метою побудови повідомлень, що мають підвищену здатність впливу на свідомість та поведінку індивіда або групи людей. [13, с. 47]. Мовленнєвий вплив базується на моделі грецької риторики і як теорія вперше розроблявся американськими науковцями (Карнегі, Сопер), що досліджували ораторське мистецтво та ефективне спілкування з точки зору психології. У другій половині ХХ століття сформувалася нова наукова дисципліна – прагматика, що вивчала мову не як сталу систему знаків та замкнену у собі структуру, а аналізувала її використання та функціонування у комунікації. Саме зі становленням прагматики пов'язані перші лінгвістичні дослідження мовленнєвого впливу [36, с. 135].

Проаналізувавши відмінності між маніпулятивним та іншими видами мовленнєвого впливу, Л. Сорокіна відносить маніпуляцію до «прихованого інтенціонального різновиду мовленнєвого впливу, який характеризується як індивідуальною, так і соціальною орієнтацією на співрозмовника» [43, с. 158]. За зазначеними вище характеристиками, маніпулятивний мовленнєвий вплив можна визначити як прихований вплив, що усвідомлюється адресантом

мовленнєвих дій та може бути направленим як на окрему особистість, так і на групу людей.

У цьому дослідженні найбільший інтерес для нас становить саме маніпуляція, що є орієнтованою на суспільство, тобто та, що впливає на колективну свідомість. Мовне маніпулювання застосовується в політичних кампаніях, ідеологічній боротьбі, пропаганді та рекламі, де воно скеровується на формування в аудиторії вигідних маніпулятору настроїв, переконань та потреб. В сьогоденному світі основним каналом для успішного здійснення маніпулятивного впливу на суспільство чи групу людей є засоби масової інформації.

Необхідно зазначити, що незважаючи на існування дихотомії «мова-мовлення», більшість дослідників ототожнюють мовленнєву та мовну маніпуляцію, але обирають для використання один з термінів.

Так, наприклад, В. Сотников [44], який використовує у своїх роботах термін «мовна маніпуляція», та Л. Сорокіна [43], яка віддає перевагу терміну «мовленнєва маніпуляція», загалом розуміють ці явища як певний різновид впливу, що спрямований на впровадження у психіку або модель світосприйняття адресата вигідних маніпулятору думок та установок. Надалі в цьому дослідженні ми будемо використовувати терміни “мовна маніпуляція” та “мовне маніпулювання”.

1.2 Мовна маніпуляція як перекладацька проблема

З попереднього розділу стає зрозумілим, що маніпуляція є психологічним, соціальним та когнітивним явищем, яке реалізується в мовленнєвій діяльності. Створюючи оригінальне маніпулятивне повідомлення, автор обирає інструменти маніпуляції, враховуючи особливості мовної картини світу реципієнта. К.Мурашевич визначає мовну картину світу як “спосіб відбиття реальності у свідомості людини, що полягає у сприйнятті цієї реальності крізь призму мовних і культурно-національних особливостей, притаманних певному мовному колективу, інтерпретація навколишнього світу за національними концептуально-

структурними канонами» [7, с. 126]. У носіїв різних мов, відповідно, можуть відрізнятись або збігатись способи бачення світу та стратегії поведінки.

Деякі науковці робили спроби класифікувати мовленнєвий маніпулятивний вплив за компонентами внутрішнього світу людини, на які може бути спрямоване маніпулювання. Наприклад, П.Б. Паршин розрізняє: маніпулювання через звернення до емоцій (захоплення красою, радість від творчості тощо), маніпулювання через звернення до соціальних установок (поділ на «своїх» і «чужих», бажання бути «як всі», прагнення бути вище в ієрархії тощо), маніпулювання через звернення до уявлень про світ (звернення до структури цінностей, системи ієрархій, картини світу людини) [13, с. 49]. Особливий інтерес для нас становить звернення до соціальних установок та звернення до уявлень про світ. Враховуючи той факт, що представники різних культур, як і носії різних мов, мають відмінні уявлення про світ, стає зрозумілим, що маніпулятивні стратегії, які спрацьовують з носіями однієї мови, можуть не спрацювати з носіями іншої. В такому випадку для збереження маніпулятивного впливу повідомлення перекладачу необхідно підібрати мовні засоби, які дозволять створити повідомлення, що буде максимально наближеним за ступенем маніпулятивності до оригінального повідомлення, і в процесі сприйняття тексту викличе в одержувача перекладу таку ж реакцію, яку викликає оригінальний текст в носія мови.

Англійська теоретикня перекладу С. Беснетт зазначає, що переклад – це не лише різновид лінгвальної діяльності, але й внутрішньокультурна та міжкультурна комунікація [10, с. 13]. Перекладачі більше не «прив'язані» до слова чи навіть тексту, оскільки усвідомили важливість контексту в питанні перекладу, особливо культурного та історичного контекстів. Можемо дійти висновку, що при перекладі мовних маніпуляцій культурологічний аспект є дуже важливим, тому для досягнення необхідного маніпулятивного впливу в тексті перекладу, перекладач також має володіти певними лінгвокультурологічними знаннями.

Переклад мовних маніпуляцій також пов'язаний з поняттями адекватності та еквівалентності перекладу. По-перше, фахівець, перекладаючи мовні засоби впливу у китайськомовному медійному дискурсі українською мовою, має виконати адекватний переклад, тобто такий, що передасть зміст оригінального повідомлення, не порушуватиме правила української мови і буде сприйматися реципієнтом як натуральний та природний текст. В.Балахтар визначає адекватний переклад як «відтворення єдності змісту і форми оригіналу засобами іншої мови» і зазначає, що цей вид перекладу враховує «і змістову, і прагматичну еквівалентність, не порушуючи при цьому ніяких норм» [1].

По-друге, переклад медійних текстів, що містять мовну маніпуляцію, має бути еквівалентним, адже збереження маніпулятивного впливу в тексті перекладу є важливою його частиною. В.Балахтар розуміє еквівалентність як відношення результатів первинного комунікативного акту і вторинного комунікативного акту, що «завжди у відомій мірі націлене на ідеальний еталон; має на увазі вичерпну передачу змісту оригіналу на всіх семіотичних рівнях і в повному обсязі його функцій, чи стосовно до того чи іншого семіотичного рівня» [1].

Американський лінгвіст Ю. Найда розмежовує формальну і динамічну еквівалентність. Формальна еквівалентність тексту перекладу досягається шляхом максимально чіткого відтворення форми та змісту тексту оригіналу. Динамічна еквівалентність орієнтується не на структуру та складові елементи оригінального повідомлення, а на вплив, який текст справляє на реципієнта. Тобто динамічна еквівалентність має місце, коли текст перекладу впливає на одержувача перекладу, так само, як оригінальний текст впливає на носія мови оригіналу. Ю. Найда називає це «принципом еквівалентного ефекту». Якщо носіями мови перекладу та мови оригіналу є представники різних, віддалених культур, то перекладач має підібрати виражальні засоби так, щоб читач, сприймаючи текст, залишався у власному культурному контексті [8, с. 159].

Якщо розуміти під кінцевою метою перекладу рівнозначний вплив повідомлень на своїх адресатів, то досягнення цієї мети стає можливим за умов

«урахування сукупності факторів комунікативно-мовленнєвої ситуації, культурологічних аспектів й, наголовніше, збереження комунікативно-прагматичної інтенції мовця оригіналу» [37, с. 113].

На шляху досягнення еквівалентності та адекватності перекладу важливим кроком є здійснення **прагматичної адаптації тексту**. Під прагматичною адаптацією найчастіше розуміють внесення в текст перекладу певних змін з урахуванням культурних та мовних розбіжностей, а також особливостей фонових знань та мовного досвіду реципієнта тексту перекладу.

Щоб визначити, яка інформація має бути видозмінена чи вилучена, перекладач проводить прагматичний аналіз, за результатами якого обирає необхідні засоби перекладу. Прихований вплив маніпуляції є її головною характеристикою, тому важливим завданнями для перекладача також є розпізнавання маніпуляцій у тексті і їх відтворення у перекладі зі збереженням прихованого впливу. Під час прагматичного аналізу необхідно проаналізувати комунікативний намір, причини та мотив використання маніпуляції. Для того щоб досягти прагматичної еквівалентності при перекладі мовних маніпуляцій, перекладач повинен розуміти, як і навіщо автор оригінального тексту використовує певні висловлювання для реалізації маніпулятивного впливу, а також яким чином можна інтерпретувати ці висловлювання в контексті.

У процесі перекладу перекладач може віднаходити еквівалентні та варіантні відповідники, а також використовувати перекладацькі трансформації, які є невід'ємною частиною будь-якої перекладацької діяльності. О.Селіванова дає наступне визначення: «перекладацька трансформація є перетворенням, модифікацією форми, або змісту й форми в перекладному тексті з метою досягнення балансу різних видів інформації та прагматичного впливу на адресата порівняно з текстом оригіналу» [41, с. 202]. Вона також зазначає, що однією з головних проблем сучасного перекладознавства є диференціація трансформацій і створення їх несуперечливої типології.

Наявність системи трансформацій для площини двох мов суттєво полегшує процес перекладу, адже така система узагальнює найоптимальніші

способи вирішення тих чи інших перекладацьких проблем [34, с. 43]. Поки що не розроблено системи трансформацій для площини «українська-китайська», однак існують системи трансформацій, зорієнтовані на переклад із цих мов на англійську та навпаки, ці дві системи «не в усьому співпадають, але й не кардинально різняться» [34, с. 45]. У цій роботі наведемо класифікацію професора І.Гарника, що досліджує питання трансформацій в українському перекладознавстві.

І.Гарник виділяє наступні види перекладацьких трансформацій:

1. Лексичні трансформації (конкретизація, генералізація, зміщення, додавання, вилучення);
2. Граматичні трансформації (заміна частин мови, заміна членів речення, заміна типу речення, синтаксичні перестановки, членування речень, об'єднання речень);
3. Лексико-граматичні трансформації (функціональні заміни, антонімічний переклад);
4. Лексико-семантичні трансформації (логічний розвиток речень, метонімічні зрушення, метафоричні зрушення, цілісне перетворення, компенсація втрат) [2, с. 36].

В процесі прагматичного аналізу також враховуються особливості функціонального стилю тексту. У художніх творах, наприклад, маніпуляція грає дуже важливу роль, адже є частиною комунікації персонажів твору, тому зазвичай вона зберігається в перекладі. [29, с. 188]. У текстах публіцистичного стилю маніпуляція спрямовується у першу чергу на самого читача. Досліджуючи особливості перекладу текстів різних стилей, І.Полюк зазначає, що оскільки публіцистичний зорієнтований на переконання чи інформування читача, кожен його елемент «є обов'язковим і несе певне семантичне або стилістичне навантаження, що повинно відобразитися у перекладі» [11].

Отже, при відтворенні мовної маніпуляції в тексті перекладу має бути створено «еквівалентний ефект», тобто повідомлення має однаково впливати як на реципієнта оригінального тексту, так і на реципієнта тексту перекладу.

Переклад такого типу передбачає проведення прагматичного аналізу для подальшої прагматичної адаптації з урахуванням культурних та мовних відмінностей носіїв мови та одержувачів перекладу. Для того щоб розпізнати маніпуляцію у тексті, визначити причини та мотиви використання маніпуляції, провести прагматичний аналіз та прагматичну адаптацію тексту, обравши спосіб перекладу відповідно до лексичних та граматичних особливостей функціонального стилю тексту, перекладач, на нашу думку, має бути всебічно розвинутою людиною, що орієнтується у культурі та історії носіїв обох мов, а також має високий рівень емоційного інтелекту, що дозволить йому оцінити та порівняти реакції одержувача перекладу та носія мови на оригінальний текст.

1.3. Поняття дискурсу ЗМІ, сучасний китайський дискурс ЗМІ

Єдиного загальноприйнятого визначення поняття «дискурс» не існує, воно залишається одним з найбільш суперечливих у сучасній науці, однак, не дивлячись на це, становить інтерес для цілого ряду гуманітарних наук як-от: філософія, соціологія, лінгвістика, соціолінгвістика, психологія, антропологія, політологія та інших галузей науки. Оскільки перекладач має передати не лише мовний засіб, але й його функцію, працюючи з текстами, що транслюються та створюються китайськими засобами масової інформації, необхідно розуміти, що собою представляє дискурс ЗМІ, а також які його особливості та функції. Зокрема розуміння функцій дискурсу ЗМІ є необхідним для прагматичного аналізу тексту і визначення функцій маніпулятивних мовних засобів у тексті.

У 1952 р. американський лінгвіст З.Харріс опублікував статтю «Аналіз дискурсу», одну з перших робіт, де поняття «дискурс» використовується як лінгвістичний термін. Під дискурсом він розуміє «послідовність сказаних або написаних одною чи кількома людьми речень у конкретній ситуації» [28, с. 2]. У другій половині ХХ ст. термін «дискурс» став популярним у лінгвістиці, тоді ж науковці почали робити перші спроби розмежування понять «текст» та «дискурс», які до цього частіше ототожнювались.

Досліджуючи розмежування понять “текст» та “дискурс» у новітній парадигмі лінгвістичних знань, Т.Бехта зазначає, що текст прийнято визначати як “носія певної інформації, що має вигляд складного ієрархічно вибудованого завершеного знакового утворення, котре слугує для збереження й передачі смислів і виступає у якості сполучуваної ланки в акті вербальної й невербальної комунікації», тоді як дискурс у новітніх лінгвістичних студіях – це “комунікативна подія, процес текстотворення, що виник завдяки тексту і навколо нього й обумовлений, окрім мовних, позамовними чинниками» [24, с. 20]. Іноді дискурс розуміють одночасно як мовну діяльність, вписану у її соціальний, культурний та історичний контекст, і як результат цієї діяльності, тобто текст.

Беручи до уваги різноманіття визначень поняття “дискурс», Ф.Бацевич тлумачить дискурс як “тип комунікативної діяльності, інтерактивне явище, мовленнєвий потік, що має різні форми вияву (усну, писемну, внутрішню, паралінгвальну), відбувається у межах конкретного каналу спілкування, регулюється стратегіями і тактиками учасників спілкування, являє собою синтез когнітивних, мовних і позамовних (соціальних, психологічних та ін.) чинників, залежних від тематики спілкування, і має своїм результатом формування різноманітних мовленнєвих жанрів» [23, с. 31]. Він також додає, що дискурс можна вважати і процесом живої комунікації, і найзагальнішою категорією міжособистісної взаємодії.

З вищенаведених визначень випливає той факт, що різні типи дискурсу охоплюють різні сфери функціонування мови. За соціально-ситуативним параметром сфери функціонування українські дослідниці І.Шевченко та О.Морозова визначають наступні види дискурсу: політичний, адміністративний, юридичний, військовий, релігійний, медичний, діловий, рекламний, педагогічний, спортивний, науковий, електронний (інтернет-дискурс), медійний дискурс (засобів масової інформації) тощо [12, с. 235].

Предметом нашого дослідження є саме особливості використання мови у дискурсі засобів масової інформації. Дискурс ЗМІ, який також називають мас-медійний дискурс [38] та медіа-дискурс [39; 51], надзвичайно швидко

еволюціонує та розвивається, і є однією з найбільш актуальних областей дослідження у ХХІ ст.

Український лінгвіст Ю.Шепель визначає медіа-дискурс так: «Медіа-дискурс – це зв'язний вербальний чи невербальний, усний або письмовий текст разом із соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами, що виражений за посередництвом засобів масової комунікації.» [51, с. 306].

Загальновідомо, що поява та розвиток ЗМІ, які зробили можливим створення та транслявання інформації на широку аудиторію, відіграли значну роль у становленні інформаційного суспільства. У сучасному світі, де головною рушійною силою є інформація, дискурс мас-медіа є ключовим видом дискурсу, що реалізує рух соціальної думки і формує картину світу людини [38, с. 137].

І. Мірошниченко підкреслює, що «сучасна реальність невіддільна від медіапростору», відтак ми можемо говорити про певне зрощення буттєвої реальності кожної окремої людини і суспільства в цілому з медійною реальністю [21]. Через таку всюдисущість ЗМІ даний виду дискурсу можна класифікувати за великою кількістю критеріїв, що значно ускладнює його таксономію. Найбільш розповсюджена класифікація дискурсу ЗМІ розподіляє його на види за каналами передачі інформації. Ця класифікація є ключовою, адже «вона базується на основному критерії, що виокремлює мас-медійний дискурс у окрему галузь дискурсології, – на включенні медіа (а саме відмінних за своїми технічними характеристиками медіа) як каналу повідомлення у комунікаційний акт.» Таким чином, за каналами передачі інформації виділяють [21]:

- 1) дискурс преси (друковані ЗМІ);
- 2) радіодискурс;
- 3) дискурс телебачення;
- 4) Інтернет-дискурс (всі електронні форми мас-медійної комунікації).

Жанрове та видове розмаїття дискурсу ЗМІ зумовлює його перетин з іншими видами дискурсів: науковим, рекламним, політичним тощо, таким чином при перетині з іншими видами дискурсу він може вбирати в себе їх

характеристики. Що стосується характеристик власне дискурсу ЗМІ, М. Желтухіна [32, с. 29] виділяє наступні його ознаки:

- 1) групова співвіднесеність (адресант поділяє погляди своєї групи);
- 2) публічність (відкритість, орієнтованість на масового адресата);
- 3) полемічна орієнтованість (створення протиріччя з подальшою дискусією);
- 4) інсценування і масова спрямованість (вплив на кілька груп одночасно);

На думку О.Хорошун, основними функціями дискурсу ЗМІ є інформативна (донесення до аудиторії інформації, на основі якої формується громадська думка) і маніпулятивна (вплив на читача, що викликає зміни в його системі цінностей) [49, с. 67].

Під дискурсом мас-медіа також розуміють мову учасників мас-медійного спілкування, що характеризує загальний мовний і культурний стан суспільства [39, с. 82]. Учасниками дискурсу ЗМІ є журналісти, коментатори, редактори, всі, хто створює та транслює тексти, а також ті, хто свідомо або мимоволі сприймає інформацію, що транслюється ЗМІ. В цій комунікації журналіст є посередником, який має повний контроль над змістом повідомлення і формою його подачі.

В демократичному суспільстві медіа та політика повинні функціонувати незалежно один від одного. В ідеалі мета журналістики полягає в тому, щоб надавати неупереджену та достовірну інформацію, яка не містить суб'єктивної оцінки журналіста. Дослідження дискурсу ЗМІ рясніють прикладами того, як окремі політики та/або цілі режими використовують ЗМІ для просування власних інтересів (Lakoff 1990; van Dijk 2003). У своїй праці Р.Лакофф наводить у приклад студентське повстання на площі Тяньаньмень у 1989 році і характеризує цензуру китайського уряду щодо місцевих ЗМІ, які намагалися висвітлити цю подію, як «тоталітарну». Уряд старанно приховував правду про події на площі, і намагався запевнити громадськість, що демонстрації були вигадкою іноземної преси [4, с. 115].

Досліджуючи особливості сучасної інформаційної політики Китаю, С. Венідіктов звертає увагу на «відносну закритість і високий ступінь контролю з

боку держави», він також зазначає, що керівна партія використовує засоби масової інформації для переконання аудиторії в «правильності політичного та економічного курсу як гарантії розв'язання соціальних проблем» [27, с. 230]. Дмитренко та М.Гринчук підкреслюють високий імунітет інформаційної системи Китаю до впливу ззовні, а також її підпорядкованість інтересам уряду. Централізований державний контроль над ЗМІ дозволяє китайському керівництву «маніпулюючи інформаційними потоками, забезпечувати концентрацію пропагандистських ресурсів на пріоритетних напрямках зовнішньої політики» [30, с. 69]. Є підстави стверджувати, що сучасний китайський медійний дискурс також характеризується високим ступенем маніпулятивності, що зумовлено контролем держави над ЗМІ і висвітленням подій відповідно до державних інтересів, що не завжди відповідає об'єктивній реальності.

Отже, дискурс ЗМІ є особливим видом масової комунікації, що передбачає створення та поширення текстів журналістами через канали масової інформації, такі як преса, радіо, телебачення та Інтернет. Головною функцією дискурсу ЗМІ є вплив на аудиторію через передачу смислової та оцінної інформації, яка актуалізується за допомогою різноманітних комунікативних засобів.

Висновки до розділу 1

Дослідивши визначення маніпуляції у працях різних науковців, ми можемо дійти висновку, що у загальному розумінні маніпуляція – це вид психологічного впливу, який має прихований характер та здійснюється проти волі особи, на яку він спрямований. Маніпуляція – це соціальне, когнітивне та дискурсивно-семіотичне явище. У лінгвістиці виокремлюють поняття «мовне маніпулювання». Мовна маніпуляція реалізується шляхом свідомого застосування особливостей використання мовних засобів. Мовну маніпуляцію розглядають як вид мовленнєвого впливу, а саме як інтенціональний прихований мовленнєвий вплив, який може бути спрямованим як на окрему особистість, так і на групу людей. До складових механізму мовної маніпуляції відносяться

стратегії, тактики, техніки та засоби, ці складові також називають інструментами мовної маніпуляції.

У підрозділі 1.2 ми розглянули особливості перекладу мовної маніпуляції та визначили важливі етапи перекладу маніпулятивного тексту. При перекладі мовних маніпуляцій найважливішим є досягнення «еквівалентного ефекту.» Для створення еквівалентного перекладу, який буде впливати на реципієнта тексту перекладу так само, як оригінальний текст впливає на реципієнта тексту оригіналу, необхідно провести прагматичний аналіз та прагматичну адаптацію тексту. При перекладі необхідно враховувати відмінності мовної картини світу носії двох мов, для вдалого відтворення маніпулятивного впливу та максимально повної передачі інформації вихідного тексту, перекладач має використовувати перекладацькі трансформації. Переклад текстів з мовною маніпуляцією вимагає від перекладача наявності лінгвокультурологічних знань та розвиненого емоційного інтелекту для зіставлення реакції реципієнтів тексту оригіналу і тексту перекладу.

Для того щоб визначити функції маніпулятивних мовних засобів у медійному тексті та провести його прагматичний аналіз важливо розуміти особливості та функції дискурсу ЗМІ. Саме тому, у розділі 3.1 ми визначили поняття «дискурс», «дискурс ЗМІ», який також називають мас-медійним дискурсом, медійним дискурсом та медіа-дискурсом, та дослідили його особливості. За визначенням Ю. Шепеля, медіа-дискурс – це «зв'язний вербальний чи невербальний, усний або письмовий текст разом із соціокультурними, прагматичними, психологічними факторами, що виражений за посередництвом засобів масової комунікації.» Найпоширеніша класифікація дискурсу ЗМІ розподіляє його за каналами передачі інформації на такі види: дискурс друкованих ЗМІ, радіодискурс, дискурс телебачення, Інтернет-дискурс. Дискурс ЗМІ перетинається з іншими видами дискурсів: рекламним, політичним, економічним, науковим тощо. О. Хорошун вважає основними функціями медіа-дискурсу інформаційну та маніпулятивну [49, с. 67]. Аналізуючи китайський дискурс ЗМІ, перекладач має враховувати високий ступінь маніпулятивності

цього дискурсу, що зумовлено підпорядкованість китайських ЗМІ інтересам уряду.

РОЗДІЛ 2. МОВНІ ЗАСОБИ МАНІПУЛЯЦІЇ В КИТАЙСЬКОМУ ДИСКУРСІ ЗМІ

2.1. Інструменти мовної маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ

У засобах масової інформації ефективний маніпулятивний вплив досягається шляхом вдалого використання інструментів мовної маніпуляції. Сіденко Н.Г., досліджуючи інструменти мовної маніпуляції в «жовтій» пресі, зазначає, що до них відносяться тактики, прийоми та мовні засоби, зокрема серед мовних засобів дослідниця виділяє: виражальні засоби і прийоми всіх лінгвістичних рівнів, прецедентні тексти, фразеологізми та їхні деформації [42, с. 106]. На думку О. Дяченко, є чотири основних складових механізму мовної маніпуляції, це «стратегії, тактики, техніки (прийоми) та засоби» [31, с. 95]. Ці механізми виконують різні комунікативні завдання, в залежності від мети автора та особливостей цільової аудиторії. Дослідниця розуміє під **стратегією** «загальний задум, сукупну послідовність запланованих і реалізованих актором комунікативних впливів на об'єкт, спрямованих на досягнення кінцевої мети маніпуляції.» Таким чином, використання мовних засобів, побудова композиції тексту, подача інформації обумовлені вибором стратегії. Маніпулятивна стратегія може бути реалізована за допомогою різних тактик, які можуть як комбінуватися, так і використовуватися окремо. **Маніпулятивна тактика** полягає у використанні різноманітних **приймів (технік)** впливу з метою досягнення конкретної стратегічної мети [31, с. 93]. На сьогодні не існує єдиної класифікації та системи визначення понять «прийом», «тактика» та «техніка», тому в деяких працях вони можуть ототожнюватися.

В.Сотников виділяє наступні найпоширеніші **тактики** маніпуляції в медійному дискурсі: тактика нівелювання авторитету (через протиставлення понять чи образів), тактику навішування ярликів, тактику замовчування фактів чи їх викривлення, тактику фрагментації цілісної картини світу, тактику інклюзивності та дистанціювання (протиставлення за критерієм «свій-чужий») [45, с. 106]. Б. Нечипоренко, досліджуючи особливості саме китайського медіа-

дискурсу, виокремив п'ять найбільш типових **психотехнік**: психотехніка «навішування ярликів», психотехніка «сяючі узагальнення» (евфемізація та позитивізація повідомлення), психотехніка «групова ідентифікація» (психоемоційне включення чи дистанціювання), психотехніка «спрощення і близькість до народу», психотехніка «структурування інформації» (вплив на психіку адресата через структурування тексту) [19].

Перелічені способи маніпулятивного впливу реалізуються шляхом використання мовних засобів різних лінгвістичних рівнів, в залежності від комунікативного завдання кожної окремої тактики або техніки. Наприклад, техніка «структурування інформації» реалізується здебільшого на синтаксичному та текстовому рівнях, а техніка «спрощення і близькість до народу» на лексичному та синтаксичному рівнях, шляхом використання більш розмовної лексики для спрощення подачі інформації.

У підрозділах 2.2 та 2.3 ми розглянемо найбільш вживані мовні засоби різних лінгвістичних рівнів, які є інструментами реалізації маніпуляції в китайських ЗМІ, вони можуть використовуватися як окремо, так і у поєднанні з іншими засобами для втілення певних маніпулятивних тактик.

2.2 Лексико-стилістичні засоби маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ

Якщо робота ЗМІ базується на етичних та професійних стандартах, журналісти прагнуть створювати правдиві та неупереджені новини, уникати суб'єктивності, то зазвичай вони віддають перевагу більш нейтральній лексиці. Коли ж ЗМІ є залежними від інтересів третьої сторони, прагнуть впливати на свідомість аудиторії, журналісти використовують емоційно-оцінну лексику та зображальні засоби, які є важливим інструментом підсилення маніпулятивного впливу на читача.

Емоційно-оцінна (конотативна) лексика – це лінгвістичний феномен, особливий компонент, за допомогою якого виражається психічний стан мовця, його ставлення до предмета, об'єкта, адресата мовлення, тобто все те, що складає мету емотивної функції слова [46, с. 1]. Використання конотативної лексики дає

автору можливість «подати свою експресивну оцінку й закласти її у свідомість читача, сформувані в нього певне ставлення до порушеної проблеми, перетворити оцінне ставлення в переконання, стимулюючи ті чи інші практичні дії адресата.» Наприклад: 这种毫无道德底线的卑劣行径再次表明，为了政治私利不断污蔑抹黑中国，美国政客已经陷入了走火入魔的境地 [61]。 *Ці абсолютно позбавлені моралі підступні дії в черговий раз демонструють, що американські політики впали в стан безумства, продовжуючи чорнити Китай заради власних політичних інтересів.* Негативне ставлення автора підкреслюють оцінні слова 毫无道德底线 *абсолютно позбавлені моралі* та 卑劣 *підступні*.

Коли журналіст займає одну зі сторін у конфлікті, хоче підкреслити свою симпатію, позитивне ставлення, прагне емоційно залучити читача, він також використовує конотативну лексику: 此同时，德普的代理律师也在另一节目上大方表示，艾梅柏就算给不起也不要紧，因为德普要的不是钱，是他的名誉[53]。 *Водночас адвокат Денпа великодушно заявив в іншій програмі, що якщо Ембер не може собі цього дозволити, то в цьому немає нічого страшного, адже Денпу потрібні не гроші, а його репутація.* Заяву адвоката Джонні Денпа автор називає *дифузією великодушною*.

Автори можуть отримати довіру адресата, наблизитися до читача та підсилити свій авторитет, надаючи певним явищам оцінку, яка збігається зі ставленням до цього явища у суспільстві: 回首过去近三年时间，我们进行了一场惊心动魄的抗疫大战，经历了一场艰苦卓绝的历史大考 [58]。 *Пригадаймо останні три роки: ми провели захоплюючу протиепідемічну боротьбу і пройшли надзвичайно складне історичне випробування.* В цьому уривку боротьба з епідемією описується як *艰苦卓绝 надзвичайно складне історичне випробування*, наближення до читача відбувається через апелювання до складного спільного досвіду.

Будь-яке перебільшення також містить суб'єктивну оцінку автора, яка передається реципієнту, через це гіпербола часто використовується

журналістами як засіб маніпулятивного впливу. **Гіпербола** (夸张) — різновид тропа, що полягає в надмірному перебільшенні характерних властивостей чи ознак певного предмета, явища або дії [17, с. 158]. Наприклад: 还记得前段时间“船长»约翰尼·德普与前妻艾梅柏·希尔德的那场全球瞩目的诽谤案吗[53] ? *Ще пам'ятаєте недавню судову справу про наклеп, за якою споглядав весь світ, між «капітаном» Джонні Деппом та його колишньою дружиною Ембер Гьорд?*

Метафори (借喻) виконують маніпулятивну функцію у дискурсі ЗМІ, створюючи певне уявлення про дійсність, події або окремих особистостей через зміщення акцентів та переосмислення певних явищ. В залежності від тематичної спрямованості медійних текстів, в них можуть використовуватися різні метафори.

Особливої уваги заслуговують медійні тексти, що висвітлюють політичні події. Мовні маніпуляції, що використовуються в китайських ЗМІ при висвітленні внутрішньої та зовнішньої політики країни, спрямовані на переконання аудиторії в правильності і надійності політичного курсу Китаю, а також на підтримання патріотичних настроїв у суспільстві. Автори медійних текстів використовують метафори аби створити певний образ країни, який закріпиться в свідомості читача: 在全球经济面临多重挑战的背景下, 中国提速、海外降速, 中国经济有望再次成为世界经济增长的重要引擎 [59] 。 *На тлі численних викликів, з якими стикається світова економічна система, коли Китай прискорюється, а інші країни сповільнюють темпи розвитку, китайська економіка знову може стати двигуном світового економічного зростання. У наведеному уривку метафора 引擎 двигун підкреслює значущість та незамінність Китаю для всієї світової економічної системи.*

Метафори з негативною конотацією допомагають сформувати відповідне ставлення до політичних опонентів Китаю, доволі розповсюдженою є метафорична модель «Політична діяльність – театр»: 为了对叙利亚实施军事打击, “白头盔» 自导自演所谓“化学武器袭击»的大戏 [60]。 *Щоб здійснити*

військовий удар по Сирії, «білі шоломи» підлаштували спектакль з так званою «хімічною атакою». Автор статті звинувачує неурядову волонтерську організацію у викривленні інформації щодо хімічної атаки в Сирії з метою створення приводу для втручання у конфлікт США, своє зневажливе ставлення він підкреслює метафорою 大戏 спектакль, а також лексемою 所谓 так званий, яка має підкреслити надуманість або штучність певного явища. Слово 所谓 є широкоживаним у маніпулятивних медійних текстах, оскільки дозволяє передати читачу недовіру та нехтування автора: 西方媒体笔下所谓的“俄军炸伤乌克兰孕妇»原是美妆博主摆拍[58]。Так звана «постраждала від російського бомбардування вагітна жінка», про яку писали американські ЗМІ, виявилася б'юті-блогеркою, що позує для постановних фото. Це речення – підпис під фото пораненої вагітної жінки біля пологового будинку в Маріуполі, також взяте зі статті 美国真的有新闻自由吗? [60] Чи дійсно в Америці є свобода преси? Основними тактиками, що використовуються у цій статті є тактики “навішування ярликів» та “замовчування і викривлення фактів», зокрема в цьому уривку автор пов'язує професійну діяльність жінки з її позуванням для постановних фото, хоча з соціальних мереж та коментарів Маріанни Підгурської відомо, що вона дійсно була вагітною і перебувала в день обстрілу у пологовому будинку. Використовуючи лексему 所谓, автор нашоує читача на думку, що ці події є інсценуванням.

У матеріалах, що висвітлюють новини популярної культури та шоу-бізнесу, життя зірок тощо, також часто використовується метафора видовище або театр. Китайські ЗМІ, розповідаючи про певні суперечливі або суспільно-резонансні події, послуговуються метафорами 真人秀 реаліті-шоу, 闹剧 комедія, 大戏 спектакль: 而这场闹剧的最终结果, 咱们的“船长»约翰尼·德普最终自证清白, 获赔 1035 万美元, 让不少粉丝认为, 这场“世纪审判»已经落下帷幕 [53]。 Але кінцевим результатом цієї комедії стало те, що наш «капітан» Джонні Депп нарешті відбілів своє ім'я і отримав компенсацію у 10,35 мільйонів доларів,

це змусило багатьох фанатів вважати, що нарешті «судовий процес століття» закінчився і завису опущено. Довготривала судова справа між Джонні Деппом та Ембер Гьорд, за якою спостерігало багато людей, описується як 闹剧 комедія, а її закінчення як 落下帷幕 опущення завису. Метафори, пов'язані з шоу або театральною діяльністю, зазвичай мають негативну конотацію. В цьому контексті судова справа двох зірок подається як щось штучне, орієнтоване на публіку.

Ще одним виражальним засобом, який будується на внутрішньому зіставленні, є **символ** (象征) — предметний або словесний знак, який опосередковано виражає сутність певного явища [17 с. 261]. Закріплене за символом значення апелює до почуттів та емоцій, що впливає на сприйняття адресатом певних явищ. Наприклад: 西方一直在拿木棍戳熊的眼睛, 这头熊很可能会反击 [55]。Захід постійно тикає палицею в око ведмедя, і цей ведмідь, цілком імовірно, буде атакувати у відповідь. В наведеному уривку використано символ 熊 ведмідь, ця тварина є найпопулярнішим символом Росії. Якщо у світі Росія асоціюється з ведмідем через її агресивно політику щодо інших народів, грубість та недолугість, то самі росіяни частіше вважають ведмедя символом влади та сили. Наведений приклад взято зі статті, в якій наголошується на тому, що США та НАТО є ініціаторами російсько-української війни, це дає змогу дійти висновку, що, поширюючи російськи наративи, автор, відповідно, використовує саме російський символ. Таким чином формується образ сильної країни, яку краще не провокувати, аби не наражати себе на небезпеку.

Евфемізм (委婉语) — благозвучне слово або вираз, вжите для заміни непристойних, небажаних чи заборонених [17, с. 216]. На думку Л.Чік, в мові ЗМІ евфемізми мають найбільший маніпулятивний потенціал, що зумовлено різноманітними можливостями впливу на колективну свідомість [50 с. 122]. Маніпулятивний ефект досягається шляхом викривлення справжніх подій, які

“маскуються» більш нейтральними словами: 分析人士指出，北约国家加大对乌军援力度，乌克兰危机将进一步加剧 [52]。Аналітики зазначають, що збільшення військової допомоги Україні від країн НАТО призведе до подальшого загострення української кризи. Використання евфемізму *危机 криза* замість слова *战争 війна*, по-перше применшує серйозність ситуації, по-друге, висвітлює події як суто український внутрішній конфлікт, що знімає відповідальність з країни-агресора.

Дисфемізм (粗直语) — троп, протилежний евфемізму, який полягає у вживанні замість емоційно і стилістично нейтрального слова чи виразу більш грубого, вульгарного [17 с. 198]. Наприклад: *给予政客们权力的不是人民而是金钱，政客卖命的对象自然也不是人民而是金主* [56]。Владу політиканам надають не люди, а гроші, і горбатяться вони, ясна річ, не для народу, а для спонсорів. Дисфемізми *卖命 горбатитися* та *政客 політикан* замість нейтральних слів *工作 працювати* та *政治家 політик* підкреслюють негативне, зневажливе ставлення автора, яке передається читачеві.

У сучасному китайському дискурсі ЗМІ широко використовуються **фразеологізми (熟语)**, китайський лінгвіст Ма Гофань поділяє фразеологізми китайської мови на 5 розрядів: ідіоми (成语), прислів'я (谚语), інакомовлення, недомовки (歇后语), сталі вирази (惯用语), приказки (俗语) [6, с. 44]. Серед них найбільш вживаними є сталі фразеологічні одиниці **чен'юй (成语)**. Згідно з «Великим китайським тлумачним словником» чен'юй є стійким повнозначним словосполученням, яке вживається у мові протягом довгого часу, має сталу структуру та зазвичай складається з чотирьох ієрогліфів [5, с. 467].

На думку Д. Сизонова, медійний фразеологізм – це «мовна універсалія мас-медійного стилю, певний вербальний код масової свідомості, що надає тексту ЗМІ широкого стилістичного потенціалу впливати на реципієнта та маніпулювати його свідомістю». Оцінне значення та емоційно-конотативне

забарвлення фразеологізмів, яке вже закріплене у колективній пам'яті носіїв мови, роблять цей мовний засіб дієвим інструментом мовної маніпуляції. Наприклад, використовуючи широковживані розмовні слова та розмовно-мовні фразеологічні звороти адресант спрощує подачу інформації, тим самим втілюючи тактику “наближення адресанта до народу». Чен'юї підсилюють надану автором оцінку, а також надають повідомленню переконливості: 美方所谓的情报不外乎是捕风捉影、对中方污蔑抹黑之词 [55]. *Так звані розвідувальні дані США – це не що інше, як висмоктані з пальця свідчення, які ганьблять та знеславляють Китай.* Чен'юй 捕风捉影 дослівно перекладається як “хапати вітер, ловити тінь» і означає, що “немає фактичних підстав для виконання певної дії» [18, с. 55], закріплений за фразеологізмом образ підсилює негативну оцінку автора.

Адресант також може надати своїй думці авторитетності, використовуючи **мовні кліше та штампи**, оскільки ці мовні засоби є більш характерними для текстів наукового та офіційно-ділового стилів. Таким чином, штампи та кліше можуть використовуватися для реалізації різноманітних маніпулятивних тактик. Т. Савчин називає мовні кліше “стійкими стереотипними мовними конструкціями, які мають сталий лексичний склад, незмінну семантичну наповненість.» Вона додає, що мовні кліше, які часто вживаються у ЗМІ, перетворюються на мовні штампи [22, с. 227]. Б. Нечипоренко зазначає, що мовні штампи та кліше “сприяють утворенню шаблонного, стереотипного мислення, а люди з таким складом мислення схильні до примітивізації у процесі пізнання, що робить їх більш уразливими для впливів та маніпуляцій» [40, с. 27].

Наявність в тексті мовних штамів та кліше надає йому “відповідного стилістичного забарвлення, забезпечує певний рівень офіційності та науковості, що збільшує рівень довіри до поданої інформації» [40, с. 25]. Наприклад: 1) 可见, 中方倡议为双方的劝和促谈乃至达成和解, 发挥了不可忽视的作用 [62].

Очевидно, що ініціатива Китаю відіграла значну роль в сприянні мирним

перемовинам, вирішенню конфліктів і навіть досягненні примирення двома сторонами. Мовний штамп 发挥...作用 відігравати... роль підсилює офіційність повідомлення; 2) 同样在 2016 年 1 月, 中国与伊朗也建立了 全面战略伙伴关系。特别是近年来, 中国与沙特和伊朗的互利合作 迈上了新台阶 [62]。Також у січні 2016 року Китай та Іран встановили всеосяжне стратегічне партнерство. В останні роки взаємовигідна співпраця між Китаєм, Саудівською Аравією та Іраном вийшла на новий рівень. Мовні кліше 全面战略伙伴关系 всебічне стратегічне партнерство та 迈上了新台阶 вийшла на новий рівень вказують на те, що автор схвалює зовнішній політичний курс Китаю, зокрема дипломатичні відносини з Іраном. Використання вищезазначених кліше має сприяти формуванню позитивної оцінки ситуації.

2.3 Граматико-синтаксичні засоби маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ

Мовна маніпуляція також функціонує на граматично-синтаксичному рівні, адресант може акцентувати увагу адресата на певній інформації, використовуючи особливі граматичні конструкції, службові слова та синтаксичні прийоми. А. Сухова підкреслює, що «синтаксична будова тексту є одним із визначальних чинників емоційно-експресивного впливу на читача» [47, с. 87].

Емфаза (着重) — це посилення емоційної виразності мовлення за допомогою інтонації, особливих синтаксичних конструкцій [14]. Емфаза дозволяє акцентувати увагу читача на певних явищах, або підкреслити їх характеристики, що підвищує експресивність повідомлення та підсилює його вплив на адресата. Окрім акцентно-інтонаційних існують також граматико-синтаксичні засоби вираження емфазы, в китайській мові найпоширенішими з них є інверсія, підсилювальні частки, емфатичні граматичні конструкції.

Основною функцією **інверсії** є виділення окремих слів або словосполучень в реченні: 疫情, 我们防住了; 经济, 我们稳住了; 压力, 我们扛住了; 安全

， 我们保住了！ [58] *Епідемію ми зупинили, економіку ми стабілізували, тиск ми витримали, безпеку ми зберегли!* У наведеному прикладі додатки винесено на початок речення та виділено комами, з метою акцентувати увагу на випробуваннях, які пододало китійське суспільство. Єдність китайського народу у спільній боротьбі підкреслено лексичним повтором займенника першої особи множини 我们 *ми*. За допомогою цих мовних засобів автор мотивує читача, апелює до почуття народної єдності.

Наведемо приклад використання **емфатичної рамкової конструкції** “是...的»: 中国也是通过政治途径解决伊核问题的倡议者和行动派，在伊核协议谈判和最终签署过程中发挥了重要作用 [62] 。 *Китай також є ініціатором вирішення іранської ядерної проблеми саме політичним шляхом, він відіграв важливу роль у процесі переговорів та остаточного підписання Іранської ядерної угоди.* У наведеному уривку зі статті 中国成功斡旋沙伊复交，为化解国家间矛盾树立典范 “Китай успішно виступає посередником у відновленні дипломатичних відносин між Іраном і Саудівською Аравією, є взірцем у вирішенні міжнародних конфліктів» наголошується на тому, що Китай вирішує конфлікти на Близькому Сході саме політичним шляхом, тобто ведучи мирні переговори. У цій статті автор протиставляє Китай західними країнам, які, на його думку, намагають досягнути “регіональної безпеки» лише силою або навіть навмисно провокують політичні та релігійні конфлікти. Емфатична рамкова конструкція підкреслює дипломатичність країни та її прагнення досягти миру, що підсилює контраст між Китаєм та його політичними опонентами.

Антитеза (对照法) є стилістичним прийомом, що полягає у зіставленні протилежних думок або образів для посилення враження [14]. Антитеза (протиставлення) підсилює маніпулятивний вплив повідомлення, часто використовується для реалізації маніпулятивної тактики інклюзивності та дистанціювання через опозицію “свій-чужий», зокрема шляхом висвітлення певних подій через їх протиставлення, що дозволяє одночасно дискредитувати

одну сторону і вихваляти іншу: 在个别国家挑动阵营对抗、地区冲突仍在持续、全球安全赤字高企的背景下，这份三方声明无疑为动荡中的国际局势注入稳定性，为战乱阴霾中的世界带来和平曙光，给困顿中的世界各国增添前行的动力 [60]。 *На тлі того, як окремі країни провають протистояння між політичними таборами, розпалюються регіональні конфлікти та загострюється криза глобальної безпеки, ця тристороння заява, безсумнівно, вносить стабільність у неспокійну міжнародну ситуацію, привносить світло надії в світ, що потерпає від воєн і злиднів, та мотивує стагнуючі держави до розвитку.* Автор статті протиставляє політику інших країн, яка, на його думку, шкодить глобальній безпеці, політиці Китаю, яка стабілізує ситуацію та “привносить світло надії.» Антитеза в цьому реченні підсилюється висхідною **градацією**: протистояння між політичними таборами, регіональні конфлікти, послаблення глобальної безпеки — збільшення масштабів загрози підсилює емоційну напругу, додає драматизму, що впливає на те, як читач сприймає опонентів Китаю. Тристороння заява Китаю, Саудівської Аравії та Ірану протиставляється жорстокості та недбалості “інших країн», контраст підсилюється позитивною метафорою *带来和平曙光 привносить світло надії.*

Повтор (重复) – це стилістична фігура, яка полягає в повторенні у певній послідовності однакових звуків, слів, фраз тощо [14]. Місця з повторами стають “епіцентрами тексту», привертають увагу читача, підсилюють прагматичний ефект повідомлення [48, с. 165]. Особливим видом повтору є **анафора** (首语重复法) – стилістичний прийом, що полягає в повторенні тих самих звуків, слів, речень на початку двох або кількох суміжних рядків, строф, фраз [14]. Анафора концентрує увагу на вихідній авторській установці, підкреслює впевненість мовця: *明明是遏制黑暴势力打砸抢烧，美国媒体却污蔑中国政府“削弱香港民主»；明明“一带一路»倡议给各国人民带来巨大福祉，美国媒体却要给中国扣上“新殖民主义»的帽子；明明是美国无底线挑衅打压中国，美国媒体却将中方正当反击歪曲为“战狼外交» [60].* *Очевидно, що насилля та вандалізм «чорного*

блоку» було зупинено, однак американські ЗМІ зводять наклеп на китайський уряд, звинувачуючи його у підриві демократії в Гонконзі. Очевидно, що ініціатива «Один пояс, один шлях» приносить велику користь народам усіх країн, однак американські ЗМІ прагнуть виставити Китай неоколоніалістичною державою. Очевидно, що Сполучені Штати Америки безпідставно провокують та тиснуть на Китай, а американські ЗМІ перекручують правомірну відповідь Китаю на такі дії, називаючи це «агресивною антизахідною дипломатією». Використовуючи слово 明明 однозначно автор нав'язує читачеві свої оціночні судження, повтор цього слова має «підкріпити» значущість його оцінки.

Адресант може схилити до дії, мотивувати, наштовхувати на певну думку, використовуючи спонукальні речення з **модальними дієсловами**, які вказують на необхідність виконання дії, в китайській мові це такі дієслова як: 要, 应该, 必须, 需要 тощо. Розглянемо 2 приклади зі статті 政治操弄注定不得人心 [61] «Політичні маніпуляції приречені втратити довіру людей»: 1) 全球抗疫必须肃清“政治病毒” [61]. Глобальна боротьба з епідемією обов'язково має бути націлена на усунення “політичного вірусу». 2) 正因如此, 要推动新冠病毒溯源, 首先要彻底清理借疫情甩锅推责、大搞歧视和胁迫的“政治病毒» [61]. Саме тому, щоб просунутися у дослідженні походження COVID-19, спочатку ми повинні повністю ліквідувати «політичний вірус», що використовує пандемію як привід для звинувачень, дискримінації та погроз. У вище згаданій статті автор засуджує США за оприлюднення Конгресом звіту, у якому йдеться про те, що COVID-19 розповсюдився в результаті випадкового «витоку» вірусу з китайської лабораторії. Автор називає американських політиків «спільниками вірусу», оскільки їх дії тільки заважають прогресу у дослідженнях щодо походження хвороби. Використовуючи модальні дієслова 要 та 必须, він закликає аудиторію позбутися «політичного вірусу», тобто зупинити американську дезінформацію.

Висновки до розділу 2

У цьому розділі ми визначили, що до інструментів мовної маніпуляції відносять тактики, прийоми та мовні засоби всіх лінгвістичних рівнів. Також нами було розглянуто перелік маніпулятивних технік, наведений Б. Нечипоренко. Цей перелік є найбільш актуальним для нашого дослідження, оскільки зазначені психотехніки є типовими саме для китайського медійного дискурсу: психотехніка «навішування ярликів», психотехніка «сяючі узагальнення», психотехніка «групова ідентифікація», психотехніка «спрощення і близькість до народу», психотехніка «структурування інформації.» Необхідно зазначити, що реалізація будь-якої техніки чи маніпулятивної стратегії є неможливою без використання мовних засобів. Саме тому у розділах 2.2. та 2.3 ми дослідили найпоширеніші мовні засоби та охарактеризували їх маніпулятивну функцію. У ході лінгвістичного аналізу статей електронних видань та інформаційних порталів нами було виділено мовні засоби маніпуляції на лексичному, синтаксичному та граматичному рівнях.

У розділі 2.2 було розглянуто найбільш вживані лексико-стилістичні засоби реалізації мовної маніпуляції: конотативну лексику, метафори, гіперболи, символи, фразеологізми, мовні кліше та штампи, евфемізми та дисфемізми. У розділі 2.3 було розглянуто мовні засоби граматично-синтаксичного рівня, а саме емпфазу, яка реалізується інверсією, емпфатичними граматичними конструкціями та підсилювальними частками, повтор, різновид повтору – анафору, антитезу, градацію та модальні дієслова. Усі перелічені засоби можуть використовуватися як окремо, так і у поєднанні з іншими засобами для реалізації маніпулятивних тактик та технік. Окремо ми розглянули антитезу як інструмент реалізації тактики інклюзивності та дистанціювання через створення опозиції «свій-чужий», ченюй як інструмент реалізації тактики «наближення адресанта до народу» через спрощення подачі інформації шляхом використання розмовно-фразеологічних зворотів, та метафору у тактиці «навішування ярликів.» Усі ці мовні засоби впливають на свідомість адресата, на сприйняття ним певних явищ,

впроваджують в його психіку певні установки, передають оцінку або емоцію, закладену маніпулятором у повідомлення.

РОЗДІЛ 3. ОСОБЛИВОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ ПРИ ПЕРЕКЛАДІ МОВНИХ ЗАСОБІВ РЕАЛІЗАЦІЇ МАНІПУЛЯТИВНОГО ВПЛИВУ

3.1 Лексичні трансформації як засіб відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу

Лексичні трансформації – це «різного роду зміни лексичних елементів мови оригіналу під час перекладу з метою адекватної передачі їх семантичних, стилістичних і прагматичних характеристик із врахуванням норм мови перекладу та мовленнєвих традиції культури мови перекладу.» [4, с. 300]. Наше дослідження базується на класифікації І.Гарника, який виділяє такі види лексичних трансформацій: конкретизація, генералізація, зміщення, вилучення та додавання.

Конкретизація – це вид лексичної трансформації, яка відбувається шляхом заміни слова ширшої семантики словом вузької семантики [3, с. 326]. Розглянемо приклади використання конкретизації при перекладі деяких мовних засобів маніпуляції:

- *海外 – інші країни*: 在全球经济面临多重挑战的背景下，中国提速、海外降速，中国经济有望再次成为世界经济增长的重要引擎 [54]。На тлі численних викликів, з якими стикається світова економічна система, коли Китай прискорюється, а інші країни сповільнюють темпи розвитку, китайська економіка знову може стати двигуном світового економічного зростання. Слово 海外 дослівно перекладається “за морем» і найчастіше використовується в значенні “за кордоном». В наведеному прикладі воно є частиною антитези, яка реалізує опозицію “свій-чужий», тому для підкреслення протиставлення загальне словосполучення “за кордоном» змінено на більш конкретне “інші країни».

- *阴谋 – підступні плани*: 美国操控舆论、维系霸权的阴谋，必将在美国人民的愤怒与世界人民的谴责中以失败收场 [60]。 Підступні плани США щодо

контролю громадської думки та збереження свого домінування неодмінно зазнають поразки, зіткнувшись з гнівом американського народу та осудом міжнародної спільноти. Морфема 阴 в слові 阴谋 означає «темний, поганий». Інь та Ян є основними категоріями даосизму, це дві протилежності, які доповнюють один одного, де 阴 інь – темрява, жіночий початок, 阳 ян – світло, чоловічий початок. Відповідно, для представника китайської культури, який має певні фонові знання щодо зазначеної філософської категорії, це слово матиме виражене емоційно-оцінне значення. Аби підсилити емоційно-оцінне значення утвореного словосполучення в українському перекладі, використано конкретизацію.

- *放 – зосередьте*: 把精力放在抗击疫情、拯救生命上，停止借疫情搞政治操弄、甩锅推责的把戏，这才是对本国人民负责的态度，也是对全球公共卫生事业负责的态度 [61]. *Зосередьте всі сили на боротьбі з хворобою і порятунку життів, припиніть використовувати епідемію в політичних маніпуляціях і цьому цирку з перекладанням провини. Це і є позиція країни, що відповідає перед своїм народом та глобальною системою охорони здоров'я.* Дослівно початок речення можна було б перекласти як: «Сили покладіть на боротьбу...», при перекладі було використано конкретизацію, оскільки словосполучення *зосереджувати сили* є актуальним для українських публіцистичних текстів.

Генералізація – лексична перекладацька трансформація, протилежна конкретизації. Вона полягає в заміні слова із вузьким значенням з тексту оригіналу на слово із ширшим значенням в тексті перекладу [3, с. 334]. Генералізація може спрощувати деякі поняття, що дозволяє створити переклад, який не буде перевантаженим конотативною лексикою і відповідатиме нормам української мови. Наприклад, слово 沦为 перекладається як *опуститися до, докотитися*. При перекладі воно було замінене на нейтральне слово *перетворилися*, яке є більш загальним, оскільки перетворення можуть бути, як негативними, так і позитивними: 这也充分暴露了美国媒体已经沦为某些利益集团的附庸，而不是其自我标榜的公众利益代言人 [60]. *Це також в повній мірі*

продемонструвало, що американські ЗМІ перетворилися на васалів певних груп інтересів і зовсім не є поборниками інтересів громадськості, якими вони себе позиціонують. Хоча емоційно-забарвлене слово було замінене нейтральним, загальний рівень емоційності висловлювання і зневажливе ставлення автора збереглися в перекладі.

Генералізація також може підвищити експресивність повідомлення, додати драматизму, наприклад:

- 朝野 (досл. імператорський двір і народ) було перекладено як *всього американського народу*: 中国作为美国朝野公认的“最严峻长期挑战», 自然首当其冲 [60]. *Китай, який для всього американського народу є «найсерйознішою зтяжною проблемою», вочевидь, першим потрапляє під удар.*

Вилучення слів – це “виправдане з погляду адекватності перекладу, насамперед щодо норм мови перекладу, усунення в тексті перекладу тих плеонастичних або тавтологічних лексичних елементів, які за нормами мови перекладу є частинами імпліцитного смислу тексту» [3, с. 340].

Використання синонімів та лексичних повторів є характерним для китайського публіцистичного стилю, однак їх повне відтворення в перекладі може перевантажувати текст. При перекладі маніпулятивних текстів ми використовувала трансформацію вилучення, аби уникнути тавтології і надлишковості:

- 倡议者和行动派 – *ініціатор*: 中国也是通过政治途径解决伊核问题的倡议者和行动派, 在伊核协议谈判和最终签署过程中发挥了重要作用 [60]. *Китай також є ініціатором вирішення іранської ядерної проблеми саме політичним шляхом, він відіграв важливу роль у процесі переговорів та остаточного підписання Іранської ядерної угоди. Слова 倡议者 та 行动派 близькі за значенням, 倡议者 перекладається як *ініціатор, зачинщик*, а 行动派 як *ініціативна людина, активіст*. При перекладі друге слово було вилучено.*

- 顽症痼疾 – *затяжні хвороби* 美国当政者无意也无力解决国内政治失能、经济失衡、社会失序等 顽症痼疾... [60]. *Чинна влада США не має ані бажання, ані можливості вилікувати свої затяжні хвороби: дисфункцію внутрішньої політичної системи, економічний дисбаланс, соціальний безлад... Слово 顽症 має значення хвороба, яку довго не можна вилікувати, а 痼疾 –застаріла, хронічна хвороба ЗДК. Відповідно, оскільки використання синонімічного повтору є менш характерним для українськомовних медійних текстів, слово 痼疾 було вилучено при перекладі.*

- 拿木棍戳熊的眼睛 – *тикає пальцею в око ведмедя*: 西方一直在 拿木棍戳熊的眼睛, 这头熊很可能会反击 [55] 。 *Захід постійно тикає пальцею в око ведмедя, і цей ведмідь, цілком імовірно, буде атакувати у відповідь. В китайській мові дієслово 拿 тримати вводить перед присудком інструментальне доповнення. В українському перекладі це було відтворено орудним відмінком іменника *палець*, а дієслово 拿 було вилучено.*

- 为了实现“实验室泄漏论»的预设立场，他们罔顾事实、违背科学，竟然动用情报部门搞溯源调查，甚至建议政府花钱买“证据» [61]。 *Щоб довести свою заздалегідь сплановану “теорію лабораторного витоку», вони ігнорували факти, діяли антинауково, навіть використовували спецслужби для проведення розслідувань щодо походження вірусу і, більш того, пропонували уряду купити “докази». Відтворення обох слів 立场 *позиція* та 论 *теорія* створило б зайве нагромадження в тексті перекладу, тому слово 立场 *позиція* було вилучено, але збережено оцінне словосполучення 预设 *заздалегідь спланована*.*

Трансформація **додавання** полягає у “введенні в переклад лексичних елементів, що відсутні в оригіналі, з метою правильної передачі смислу речення (оригіналу), що перекладається, та/або дотримання мовленнєвих і мовних норм, що існують в культурі мови переклад.» [3, с. 336]. Розглянемо наступні приклади:

- 乌克兰危机升级一年多来，美国不断炮制谬论，企图抹黑中国、误导世人 [55]。 З моменту загострення української кризи пройшло більше року, але Сполучені Штати досі безперервно вигадують усілякі нісенітниці, намагаючись дискредитувати Китай і ввести в оману світову громадськість.

- 全球瞩目– за якою споглядав весь світ: 还记得前段时间“船长»约翰尼·德普与前妻艾梅柏·希尔德的那场全球瞩目的诽谤案吗? [53] Ще пам'ятаєте недавню судову справу про наклеп, за якою споглядав весь світ, між «капітаном» Джонні Деппом та його колишньою дружиною Ембер Гьорд? Гіперболічне словосполучення 全球瞩目 є означенням в тексті оригіналу, в тексті перекладу ми створили складнопідрядне речення, де підрядна частина утворилася шляхом додавання слів за якою.

- 战乱阴霾中的世界 – світ, що потерпає від воєн і злиднів:...为战乱阴霾中的世界带来和平曙光, 给困顿中的世界各国增添前行的动力 [62] ...привносить світло надії в світ, що потерпає від воєн і злиднів, та мотивує стагнуучі держави до розвитку.

Таким чином, заміна, додавання або вилучення лексичних елементів під час перекладу дозволяє уточнити інформацію, уникнути тавтології та перевантаження тексту, відтворити мовні засоби маніпуляції відповідно до норм української мови, використовуючи слова та мовні звороти, які є характерними для сучасного українського медійного тексту.

2.3 Граматичні трансформації як засіб відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу

Відмінність граматичних систем китайської та української мов зумовлює використання граматичних трансформацій при відтворенні мовних засобів маніпулятивного впливу у перекладі. Суть граматичних трансформацій полягає у зміні структури речення при перекладі. Нами було використано такі граматичні трансформації: заміна частин мови, заміна членів речення, заміна типу речення, синтаксичні перестановки, членування речень.

В результаті синтаксичної перестановки змінюється порядок слів або словосполучень у реченні. Наприклад: 所谓“化学武器袭击»的大戏 спектакль з так званою «хімічною атакою»: 为了对叙利亚实施军事打击, “白头盔» 自导自演所谓“化学武器袭击»的大戏 [60]。Щоб здійснити військовий удар по Сирії, «білі шоломи» підлаштували спектакль з так званою «хімічною атакою». При перекладі було переставлено додаток 大戏 спектакль і його означення 所谓“化学武器袭击» так званою «хімічною атакою», таким чином у тексті перекладу додаток займає позицію після слова, яке ним керує, тобто після присудка, що відповідає нормам української мови.

Окремо розглянемо речення : 在个别国家挑动阵营对抗、地区冲突仍在持续、全球安全赤字高企的背景下, 这份三方声明无疑为动荡中的国际局势注入稳定性, 为战乱阴霾中的世界带来和平曙光, 给困顿中的世界各国增添前行的动力 [62]。На тлі того, як окремі країни провокують протистояння між політичними таборами, розпалюються регіональні конфлікти та загострюється криза глобальної безпеки, ця тристороння заява, безсумнівно, вносить стабільність у неспокійну міжнародну ситуацію, привносить світло надії в світ, що потерпає від воєн і злиднів, та мотивує стагнуючі держави до розвитку. Основним засобом мовної маніпуляції в цьому прикладі виступає антитеза, підсилена градацією та метафорою. У другій половині речення додатки розташовані перед присудками. Трансформація синтаксичної перестановки дозволяє створити речення з прямим порядком слів у тексті перекладу.

Також нами було використано трансформації **заміни частин мови та заміни членів речення**. Мовний засіб може бути відтвореним в перекладі іншою частиною мови, але зберігати ту саму позицію в реченні:

- **光晕 (світло) – сяючий:** 今天, 美式自由“灯塔»的**光晕**之下, 基座腐朽蛀蚀, 墙面血泪斑驳 [60]。Сьогодні під сяючим “маяком» американської свободи **загниває фундамент, а стіни вкриваються сльозами та кров'ю.** Іменник **光晕**

світло, замінено на прикметник *сяючий*, але він так само є частиною обставини місця.

Розглянемо приклади використання трансформації заміни членів речення:

- 美国 – в *Сполучених Штатах*: 美国总是把“新闻自由»挂在嘴边 [58]。В *Сполучених Штатах* тема «свободи преси» не сходить з язиків. Заміна частини мови не відбувається, але підмет 美国 *Сполучені Штати* замінюється обставиною в *Сполучених Штатах*, а додаток “新闻自由» «свобода преси» стає частиною підмета.

- 等来的 (*те, що на них очікує*) – *чекають*: 然而, 当人民真的需要新闻自由时, 等来的却是新闻封锁、舆论管控 [58]。Але в часи, коли людям дійсно потрібна свобода преси, на них чекають блокада новин і маніпулювання громадською думкою. Відбулася заміна головних членів речення, підмет 等来的 перейшов в роль присудка, а присудок 新闻封锁、舆论管控 блокада новин і маніпулювання громадською думкою перейшов в роль підмета.

В процесі перекладу трансформація заміни частин мови і заміни членів речення можуть використовуватися одночасно, наприклад:

- 乌克兰危机将进一步加剧 (*українська криза буде надалі загострюватися*) подальше загострення української кризи: 分析人士指出, 北约国家加大对乌军援力度, 乌克兰危机将进一步加剧 [50]。Аналітики зазначають, що збільшення військової допомоги Україні від країн НАТО призведе до подальшого загострення української кризи. Дієслово 加剧 загострюватися, яке виконувало роль присудку замінено на іменник загострення в ролі додатку, словосполучення 乌克兰危机 українська криза переходить з ролі підмета в роль додатку. При перекладі цього речення також відбувається **додавання** дієслова *призведе до*, яке підкреслює причинно-наслідкові зв'язки та утворює новий тип речення, виступаючи в ролі присудка в ньому. Таким чином, при перекладі цього уривку також використано часткову **заміну типу речення**: складне речення з різними типами зв'язку було замінено на складнопідрядне речення.

Використання трансформації **заміни типу речення** призводить до синтаксичної перебудови, це необхідно враховувати, особливо при відтворенні засобів синтаксичного рівня. В процесі перекладу обраного матеріалу нами були використано такі типи замін:

- заміна безособового речення особовим: 只有反思和祛魅，才能看清真实美国，洞穿鬼蜮伎俩 [60]。 *Тільки переосмисливши все і розчарувавшись, ви зможете побачити справжню Америку та всі її підступні махінації.* Додавання особового займенника *ви* допомагає емоційно залучити читача, робить його учасником процесу.

- заміна простого речення складним: 1) 这才是对本国人民负责的态度，也是对全球公共卫生事业负责的态度 [61]。 *Це і є позиція країни, що відповідальна перед своїм народом та глобальною системою охорони здоров'я.* Просте речення з однорідними присудками трансформується в складнопідрядне речення з підрядним означальним. 2)...必将受到历史公正的审判和清算[57]。 *Прийде час, і вона обов'язково предстане перед справедливим судом та понесе покарання.* Просте речення трансформується в складносурядне.

Наведені прості речення були утворені в результаті трансформації **членування речень**, сутність якої полягає в поділі одного речення на два чи більше окремих. Найчастіше використання цієї трансформації в процесі китайсько-українського перекладу зумовлене відмінностями синтаксису китайськомовних та україномовних текстів медійного дискурсу. В китайськомовних текстах існує тенденція до використання довгих, складних за структурою речень, в українськомовних текстах інформація частіше подається розчленовано. Розглянемо приклади:

- 把精力放在抗击疫情、拯救生命上，停止借疫情搞政治操弄、甩锅推责的把戏，这才是对本国人民负责的态度，也是对全球公共卫生事业负责的态度 [61]。 *Зосередьте всі сили на боротьбі з хворобою і порятунку життів, припиніть використовувати епідемію в політичних маніпуляціях і*

влаштовувати цирк з перекладанням провини. Це і є позиція країни, що відповідальна перед своїм народом та глобальною системою охорони здоров'я. Речення було поділено на два окремих складних речення, що спрощує сприйняття тексту. При поділі також була використана трансформація заміни типу речення і лексична трансформація додавання (*позиція країни*). Таким чином було утворено просте спонукальне речення з однорідними присудками і складнопідрядне розповідне речення.

- 明明是遏制黑暴势力打砸抢烧，美国媒体却污蔑中国政府“削弱香港民主»；明明“一带一路»倡议给各国人民带来巨大福祉，美国媒体却要给中国扣上“新殖民主义»的帽子；明明是美国无底线挑衅打压中国，美国媒体却将中方正当反击歪曲为“战狼外交» [60]. *Очевидно, що насилля та вандалізм «чорного блоку» було зупинено, однак американські ЗМІ зводять наклеп на китайський уряд, звинувачуючи його у підриві демократії в Гонконзі. Очевидно, що ініціатива «Один пояс, один шлях» приносить велику користь народам усіх країн, однак американські ЗМІ прагнуть виставити Китай неоколоніалістичною державою. Очевидно, що Сполучені Штати Америки безпідставно провокують та тиснуть на Китай, однак американські ЗМІ перекручують правомірну відповідь Китаю на такі дії, називаючи це «агресивною антизахідною дипломатією».* Речення було поділене на три окремих сурядних речення зі збереженням анафори на початку кожного з них.

3.3 Лексико-граматичні та лексико-семантичні трансформації як засоби відтворення маніпулятивного впливу в тексті перекладу

Функціональна заміна (пошук функціонального відповідника) відбувається шляхом часткового видозмінення або заміни окремих лексичних одиниць у словосполученні. Ця трансформація використовується, коли дослівний переклад певної частини речення є неможливим через лексичні та граматичні відмінності двох мов, або коли дослівний переклад можна замінити усталеним мовним зворотом або словосполученням, яке буде більш звичним читачеві:

- 与美国等国家不同 (з США та іншими країнами відмінний) – *На відміну від США та інших країн: 与美国等国家不同, 德国希望在军事援助乌克兰方面保持冷静, 避免行动过于激进导致局势升级 [52]. На відміну від США та інших країн, Німеччина має надію зберігати холодну голову щодо військової допомоги Україні та уникати радикальних дій, які можуть призвести до ескалації.*

- 毫无道德底线 (зовсім не мати основ моралі) – абсолютно позбавлені моралі: *这种毫无道德底线的卑劣行径再次表明, 为了政治私利不断污蔑抹黑中国, 美国政客已经陷入了走火入魔的境地 [61]. Ці абсолютно позбавлені моралі підступні дії в черговий раз демонструють, що американські політики впали в стан безумства, продовжуючи чорнити Китай заради власних політичних інтересів.*

- 歪曲为 (викривляють на...) – *перекручують...називаючи...: 明明是美国无底线挑衅打压中国, 美国媒体却将中方正当反击歪曲为“战狼外交» [60]. Очевидно, що Сполучені Штати Америки безпідставно провокують та тиснуть на Китай, однак американські ЗМІ перекручують правомірну відповідь Китаю на такі дії, називаючи її «агресивною антизахідною дипломатією».*

При **антонімічному перекладі** одна з лексем тексту оригіналу замінюється на її антонім, наприклад:

- 不少吃瓜群众 – багатьом роззявам *只是, 这份声明非但没有为其解决问题, 反倒让不少吃瓜群众对她嗤之以鼻 [53].* *Справа в тому, що ця заява не лише не вирішила її проблем, а навпаки дала багатьом роззявам привід поглузувати. В наведеному прикладі числівник 不少 немало, був замінений числівником багато, оскільки його використання полегшує узгодження речення.*

В процесі перекладу обраних уривків було використано такі лексико-семантичні перекладацькі трансформації: компенсація втрат, метафоричні трансформації, трансформація логічного розвитку, цілісні перетворення.

Компенсація втрат використовується при перекладі в тих випадках, коли певний елемент тексту оригіналу не має відповідників у мові перекладу і не може бути відтворений її мовними засобами.

В китайській мові до засобів реалізації емпізи відносяться емпітичні граматичні конструкції та підсилювальні частки, які відсутні в українській мові і не можуть бути відтворені в перекладі. Для відтворення емпізи в перекладі нами було використано трансформацію компенсації втрат:

- 中国也是通过政治途径解决伊核问题的倡议者和行动派，在伊核协议谈判和最终签署过程中发挥了重要作用 [62]。 *Китай також є ініціатором вирішення іранської ядерної проблеми саме політичним шляхом, він відіграв важливу роль у процесі переговорів та остаточного підписання Іранської ядерної угоди.* Емпітична рамкова конструкція “是...的» не може бути відтворена в перекладі, тому акцентування уваги на способі дії відбувається шляхом додавання прислівника *саме*.

- 这种政治操弄的目的，说穿了，就是要推卸美国自身抗疫失败的责任，为打压、遏制中国的发展再找一个借口而已 [61]。 *Відверто кажучи, ці політичні маніпуляції мають конкретні цілі: зняття відповідальності зі Сполучених Штатів за їх власну поразку у боротьбі з епідемією, а також створення нових приводів для тиску на Китай та обмеження його розвитку.* Підсилювальну частку *就是* було компенсовано прикметником *конкретні*.

Трансформація **цілісного перетворення** може використовуватися при перекладі фразеологічних одиниць, прислів'їв, сталих виразів, коли в мові перекладу відсутній їх відповідник. При цілісному перетворенні повністю змінюється внутрішня форма мовного засобу, але зберігається його зміст:

- 美国总是把“新闻自由»挂在嘴边 [60]。 *В Сполучених Штатах тема «свободи преси» не сходить з язиків.* Сталий вираз *挂在嘴边* (висіти на куточку рота) відтворено в перекладі фразеологізмом *не сходить з язиків*.

- 倒是艾梅柏这边，如果继续还有负面新闻，她的处境更加会雪上加霜 [53]。
Що стосується Ембер, якщо погані новини будуть з'являтися і надалі, то на неї звалиться ще більше нещасть. Ченюй 雪上加霜 дослівно перекладається на сніг ще й іній і має значення “лихо за лихом», тобто описує погіршення ситуації [18 с. 830]. В перекладі його відтворено словосполученням з уособленням *звалиться ще більше нещасть*, таким чином образ в основі мовного засобу змінюється, але зберігається експресивність висловлювання.

- 战狼外交 *агресивна антизахідна дипломатія*: 明明是美国无底线挑衅打压中国，美国媒体却将中方正当反击歪曲为“战狼外交» [60] 。*Очевидно, що Сполучені Штати Америки безпідставно провокують та тиснуть на Китай, а американські ЗМІ перекручують правомірну відповідь Китаю на такі дії, називаючи це «агресивною антизахідною дипломатією».* Вираз 战狼外交 походить від назви китайського фільму 2015 року «战狼», який українською переклали як «Вовки воїни». Вираз 战狼外交, який можна перекласти як «дипломатія вовка-воїна» описує жорстку зовнішню політику, яку проводить Китайська Народна Республіка, після того як Сі Цзінпін став генеральним секретарем ЦК КПК. Цей термін активно використовується в політичному дискурсі західних країн і англійською звучить як «wolf warrior diplomacy». Оскільки він є незвичним для українського читача, при перекладі використано трансформацію цілісної заміни, збережено зміст виразу, але змінено його форму. В інших класифікаціях такий тип перекладу розглядається як описовий переклад.

Нами також було використано трансформацію **логічного розвитку значення** (модуляцію), з метою створення більш органічного та легкого для розуміння перекладу. Так, наприклад, дієслово, яке позначає процес, при перекладі було замінено словосполученням, яке позначає наслідок цього процесу: 为了渲染俄罗斯威胁，美国媒体大肆炒作“布恰惨案»，还指使美妆博主乔装受伤孕妇，制造“俄军轰炸妇产医院»的假新闻 [58] 。*Щоб згустити фарби навколо російської загрози американські ЗМІ всіма способами мусували*

тему «геноциду у Бучі» і навіть доручили б'юті-блогерці зіграти роль пораненої вагітної жінки у фейковому сюжеті про «бомбардування Росією пологових будинків». Дієслово 乔装, яке можна перекласти як маскуватися, переодягатися в, було замінене на словосполучення зіграти роль. Б'юті-блогерка, яку описує автор, переодяглася в «поранену вагітну жінку», аби надалі її сфотографували і створили «фейкову новину». Тобто процес перевдягання було замінено його наслідком.

Нами було використано два види **метафоричних трансформацій**:

- метафоризація: 解决 (вирішити) – вилікувати: 美国当政者无意也无力解决国内政治失能、经济失衡、社会失序等顽症痼疾，而是惯于转移矛盾、祸水东引[60]。Чинна влада США не має ані бажання, ані можливості вилікувати свої зтяжні хвороби: дисфункцію внутрішньої політичної системи, економічний дисбаланс, соціальний безлад. Натомість вони звикли відвертати увагу від конфліктів та перекладати відповідальність на інших. Оскільки в тексті оригіналу вже використовується метафора 痼疾 зтяжна хвороба, метафоризація дієслова дозволяє створити повний образ, використовуючи при цьому звичне українському читачу словосполучення вилікувати хвороби, замість вирішити хвороби.

- реметафоризація: 闹剧 – комедія: 而这场闹剧的最终结果，咱们的“船长»约翰尼·德普最终自证清白，获赔 1035 万美元，让不少粉丝认为，这场“世纪审判»已经落下帷幕 [53]。Але кінцевим результатом цієї комедії стало те, що наш «капітан» Джонні Депп нарешті відбілів своє ім'я і отримав компенсацію у 10,35 мільйонів доларів, це змусило багатьох фанатів вважати, що нарешті «судовий процес століття» закінчився і завісу опущено.

Необхідно зазначити, що використання деметафоризації (третій вид метафоричних трансформацій) має бути чітко вмотивоване, особливо при відтворенні засобів маніпулятивного впливу. Оскільки при перекладі маніпулятивного тексту має зберігатися емоційне забарвлення та прагматичний

потенціал висловлювання, більш доречним є використання трансформацій реметафоризації та метафоризації.

Отже, використання лексико-семантичних та лексико-граматичних трансформацій дозволяє відтворити в перекладі мовні засоби маніпуляції різних лінгвістичних рівнів, шляхом видозмінення їх форми та збереження змісту, що і є найважливішим для досягнення «еквівалентного ефекту» на читача перекладу.

Висновки до розділу 3

Практична частина роботи полягала у виконанні перекладу обраних фрагментів статей українською мовою та обґрунтуванні вибору конкретних перекладацьких трансформацій при відтворенні засобів маніпулятивного впливу.

У підрозділі 3.1 ми розглянули такі лексичні перекладацькі трансформації: конкретизація, генералізація, додавання та вилучення. Конкретизацію було використано для підсилення виражальних засобів та емоційно-оцінного значення слова, а також для створення в тексті перекладу мовних зворотів, які є більш характерними для українськомовних медійних текстів. Генералізацію – як для підвищення експресивності повідомлення, так і для її зниження, задля уникнення надмірної образності. Вилучення слів було використано з метою уникнення тавтології, в окремих випадках було вилучено дієслова або службові слова, які виконують граматичну функцію і можуть бути відтворені в перекладі зміною відмінку. Використання трансформації додавання дозволило уточнити інформацію та узгодити речення, об'єднати його частини.

У підрозділі 3.2 ми дослідили використання граматичних перекладацьких трансформацій: заміни частин мови, заміни членів речення, заміни типу речення, синтаксичних перестановок, членування речень. Синтаксичні перестановки було використано з метою створення речення зі звичною для української мови структурою, що спрощує сприйняття тексту читачем. Було розглянуто використання трансформацій заміни частин мови і заміни членів речення як окремо, так і разом, останнє призводить до синтаксичної перебудови речення.

Заміна типу речення найчастіше відбувалася внаслідок використання інших граматичних заміни. Щоб подати інформацію розчленовано, що спрощує сприйняття інформації і є характерним для українського медійного тексту, ми використали трансформацію членування речень.

У підрозділі 3.3 ми дослідили особливості використання лексико-граматичних та лексико-семантичних трансформацій: функціональної заміни, антонімічного перекладу, компенсації втрат, цілісного перетворення, метафоричних зрушень та логічного розвитку речення. Функціональна заміна та цілісне перетворення мають на меті передачу мовних засобів маніпуляції доступними перекладачеві засобами української мови. При функціональній заміні речення частково видозмінюється, але зберігається зв'язок з вихідною формою і змістом мовного засобу, при цілісному перетворенні повністю змінюється форма, але зберігається зміст та частково або повністю відтворюється маніпулятивний вплив. Ці трансформації було використано при перекладі фразеологізмів, сталих та ідіоматичних виразів. Трансформація компенсації втрат була використана для відтворення в українському перекладі емпізи, яка в оригінальному тексті реалізується шляхом використання граматичних конструкцій і часток, відсутніх в українській мові.

Проаналізувавши особливості використання цих перекладацьких трансформацій, можемо дійти висновку, що при перекладі мовних засобів маніпуляції основним завданням є збереження змісту мовного засобу, що дозволяє відтворити маніпулятивний вплив, наявний в тексті оригіналу. Важливу роль в цьому відтворення грають саме лексико-граматичні та лексико-семантичні перекладацькі трансформації.

ВИСНОВКИ

Явище маніпуляції є предметом наукових досліджень у галузях психології, соціології, політології, журналістики та лінгвістики. Наше дослідження було зосереджене на вивченні явища маніпуляції з точки зору лінгвістики та перекладознавства. Дослідивши праці українських та зарубіжних мовознавців, ми визначили, що сутність процесу маніпулювання полягає у здійсненні свідомого прихованого впливу на об'єкт маніпуляції. Маніпуляція – це соціальне, когнітивне та дискурсивно-семіотичне явище. В лінгвістиці окремо розглядають мовне маніпулювання, яке є особливим різновидом мовленнєвого впливу. Мовне маніпулювання застосовується в політичних кампаніях, ідеологічній боротьбі, пропаганді та рекламі, де воно скеровується на формування в аудиторії вигідних маніпулятору настроїв, переконань та потреб.

Дослідивши маніпуляцію як перекладацьку проблему, ми визначили, що при відтворенні маніпулятивного впливу основними завданням для перекладача є досягнення «еквівалентного ефекту» на читача перекладу. Переклад такого типу передбачає наступні кроки: прагматичний аналіз для виявлення комунікативного наміру автора та визначення обраних ним стратегій, лінгвістичний аналіз для виявлення мовних засобів маніпуляції в тексті оригіналу, виконання перекладу зі здійсненням прагматичної адаптації за необхідності. Лінгвокраїнознавча компетенція та емоційний інтелект перекладача можуть значно вплинути на якість перекладу.

Для того щоб провести прагматичний аналіз медійного тексту перекладачу важливо розуміти особливості та функції дискурсу ЗМІ. Проаналізовані матеріали досліджень свідчать, що більшість науковців вважає маніпулятивну функцію однією з основних функцій засобів масової інформації. Таким чином, ЗМІ залишаються важливим каналом здійснення маніпулятивного впливу на масову свідомість. Маніпулятивний вплив дискурсу ЗМІ зумовлений його масовою спрямованістю, контролем журналістів над змістом повідомлення і формою його подачі, високою експресивністю медіатекстів, низьким рівнем медіаграмотності споживачів інформації. Китайські ЗМІ, які контролюються

урядом держави, характеризуються високим рівнем маніпулятивності, що необхідно враховувати при перекладі китайських медійних текстів.

В результаті аналізу 11 медійних текстів різної тематичної спрямованості, було виявлено такі лексико-стилістичні засоби реалізації маніпуляції: конотативна лексика, метафори, гіперболи, символи, фразеологізми, мовні кліше та штампи, евфемізми та дисфемізми. Також було виявлено граматико-синтаксичні засоби, а саме: емпразу, яка реалізується інверсією, емпатичними граматичними конструкціями та підсилювальними частками, повтор, різновид повтору - анафору, антитезу, градацію та модальні дієслова. Всі ці мовні засоби є інструментами мовної маніпуляції, їх використання реалізує обрану автором тексту маніпулятивну стратегію.

У практичній частині дослідження нами було здійснено переклад обраного матеріалу та обґрунтовано використання перекладацьких трансформацій при перекладі. За відсутності системи трансформацій для площини «українська-китайська» нами було використано систему трансформацій, розроблену І. Гарником для площини «українська-англійська». Відповідно до цієї системи, нами було розглянуто особливості використання лексичних трансформацій (конкретизації, генералізації, додавання та вилучення), граматичних трансформацій (заміни частин мови, заміни членів речення, заміни типу речення, синтаксичні перестановки та членування речень), лексико-граматичних трансформацій (антонімічний переклад та функціональна заміна) та лексико-семантичних трансформацій (цілісне перетворення, компенсація втрат, метафоризація значення, логічний розвиток речення). Зазначимо, що трансформації зміщення та об'єднання речень, які також наявні в цій системі, нами не розглядалися. Перекладацькі трансформації дозволяють відтворити в перекладі тропи та стилістичні фігури, фразеологізми та сталі вирази, надати повідомленню експресивності, уникнути тавтології, уточнити інформацію, необхідну на правильного сприйняття тексту, створити переклад, який відповідає нормам української мови і впливає на отримувача перекладу так само, як оригінальний текст впливає на носія мови оригіналу. Таким чином,

перекладацькі трансформації є одним з основних засобів відтворення мовних засобів маніпуляції в тексті перекладу.

Перспективи подальших досліджень в обраному напрямку полягають у поглибленому дослідженні інструментів мовної маніпуляції в китайському дискурсі ЗМІ та інших типах дискурсу, а також у розробці стратегій перекладу маніпулятивних текстів українською мовою.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Один автор:

1. Балахтар В.В. Адекватність та еквівалентність перекладу [Електронний ресурс] / В.В. Балахтар, К.С. Балахтар. – 2011. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.confcontact.com/20110531/fk-balahtar.htm>
2. Гарник І. Типологія перекладацьких трансформацій : навчально-методична розробка на базі англійської мови. Київ : МІЛП, 2001.
3. Карабан В.І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми : навчальний посібник / Карабан В. І. – Вид. 5-те, випр. – Вінниця : Нова Книга, 2018. – 656 с.
4. Lakoff, R. T. (1990). *Talking Power: The Politics of Language in Our Lives*. Glasgow: HarperCollins.
5. 罗竹风: 《汉语大词典:缩印本》, 上海:汉语大词典, 1997, 页 2820。
6. 马国凡 (Ma Gofan'). 成语,呼和浩特. 呼和浩特: 内蒙古人民出版社, 1978. 341 页.
7. Мурашевич К. Г. Вступ до східної філології: навч. посіб. для студентів спец. «Мова та література (китайська)» / Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. - Київ: Київський університет, 2013. - 158 с.
8. Nida E. *Towards a Science of Translating. Special Reference to Principles and Procedures Involved in Bible Translating*. Leiden, 1964.
9. Franke, H. W. *Der manipulierte Mensch: Grundlagen der Werbung und der Meinungsbildung*. / Franke, H. W. – Wiesbaden: Brockhaus, 1964.

Два автори:

10. Bassnett, S. & André Lefevere. (Eds). (1998, 2000). *Constructing cultures— Essay on literary translation*. Shanghai: Shanghai Foreign Language Education Press

11. Полюк І. С. Закономірності та особливості процесу письмового перекладу текстів різних жанрів / І. С. Полюк, Л. В. Бондар // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://nmetau.edu.ua/file/07_polyuk.pdf
12. Шевченко І. С. Проблеми типології дискурсу / І. С. Шевченко, О. І. Морозова // Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен. - Х.: Константа, 2005. - С. 233-236.

Три автори:

13. Паршин П.Б. Речевое воздействие: основные сферы и разновидности // Рекламный текст: семиотика и лингвистика / Ю.К. Пирогова, А.Н. Баранов, П.Б. Паршин и др. — М.: ИД Гребенникова, 2000. – №4. – С. 45-68.

Без автора:

14. **Академічний тлумачний словник** української мови [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://sum.in.ua/>
15. Етимологічний онлайн-словник. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.etymonline.com/word/manipulation> (дата звернення: 06.03.2023).
16. Китайський словник Zdic 汉典. [Електронний ресурс] Режим доступу: <https://www.zdic.net>.
17. Літературознавчий словник-довідник. За ред.: Р. Т. Гром'яка, Ю. І. Коваліва, В. І. Теремка. Київ: ВЦ «Академія», 2007, 752 с.
18. 汉语成语词典/何平主编. —成都: 电子科技大学出版社, 2004.7

Автореферати дисертацій:

19. Нечипоренко Б. Ю. Вербальні засоби формування масової свідомості в сучасному політичному дискурсі китайських ЗМІ: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філ. наук : спец. 10.02.13 «мови народів Азії, Африки, аборигенних народів Америки та Австралії» / Нечипоренко Богдан Юрійович – Київ, 2014.

Частина видання книги:

20. Van Dijk, T. (2003). The Discourse-Knowledge Interface. In G. Weiss, & R. Wodak (Eds.), *Critical Discourse Analysis* (pp. 85-109). Hampshire: Palgrave MacMillan.

Частина видання: матеріалів конференцій (тези, доповіді)

21. Мірошниченко, І. Г. Сучасні підходи до типології мас-медійного дискурсу: [препринт] / І. Г. Мірошниченко // Сучасний мас-медійний простір: реалії та перспективи розвитку : матеріали II Всеукраїнської наук.-практ. конф., – Вінниця, 12–13.10.2016 р. Режим доступу: <http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/handle/123456789/9998>
22. Савчин Т. О. Мовні кліше і мовні штампи в українській мові / Т. О. Савчин // Збірник тез доповідей VII Міжнародної науково-технічної конференції молодих учених та студентів „Актуальні задачі сучасних технологій“, 28-29 листопада 2018 року. — Т. : ФОП Паляниця В. А., 2018. — Том 3. — С. 226–227.

Частина видання: періодичного видання (журналу, газети):

23. Бацевич Ф.С. Термінологія комунікативної лінгвістики: аспекти дискурсивного підходу. Вісник національного університету «Львівська політехніка». Проблеми української термінології. 2002. № 453. С. 30–34.
24. Бехта Т. О. Текст і дискурс в новітніх парадигмах лінгвістичних знань. Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: Філологія. Соціальні комунікації, Том 30 (69) № 4 Ч. 2 2019. - С. 18-22.
25. Vanderveken D. Success, Satisfaction and Truth in the Logic of Speech Acts and Formal Semantics / D. Vanderveken. – Oxford University Press, 1999. – 540
26. Van Dijk, T. A. (2006). Discourse and manipulation. *Discourse & Society*, 17(3), p. 359-383.
27. Венідіктов С. В. Медіасистема Китаю: внутрішній контроль та зовнішня автономія // Вісник Київського національного університету культури і

- мистецтв. Серія: Аудіовізуальне мистецтво і виробництво. – 2020. – №3. – С. 229–236.
28. Harris, Z. Discourse analysis / Z. Harris // Language. – 1952. – Vol.28. - № 1. P. 1-30; 474-494.
29. Гатальська М. С. Система засобів мовленнєвої маніпуляції в любовному дискурсі та способи її відтворення українською мовою. Науковий вісник кафедри Юнеско КНЛУ. Серія Філологія. Педагогіка. Психологія. 2017. № 34. С. 186–191.
30. Дмитренко С. П. Трансформація політики КНР як результат еволюційного процесу ЗМІ / Дмитренко С. П., Гринчук М. С. // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. – 2016. – №20. – С. 67–72.
31. Дяченко О. В. Складові механізми реалізації мовної маніпуляції в політиці / О. В. Дяченко // Політичне життя. - 2018. - № 2. - С. 91-96. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pollife_2018_2_17.
32. Желтухина М. Р. О содержании дискурса масс-медиа / М. Р. Желтухина // Вісн. Луганського пед. ун-ту ім. Т. Шевченка. Серія «Філологічні науки». – Луганськ, 2007. – № 11(128), Ч. 1. – С. 27–40
33. Карпенко М. П. Суть поняття «маніпуляція», її характеристика та методи нейтралізації. Засоби навчальної та науково-дослідної роботи. 2015. Вип.45. с. 26–34.
34. Кірносова Н. Система трансформацій в українському та китайському перекладознавстві. Китайська цивілізація: традиції та сучасність: збірник статей. Київ, 2007. С. 43–46. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/handle/123456789/31295>.
35. Козак С. В. Комунікативні стратегії як засіб маніпулятивного впливу в англійськомовних прес-релізах. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія : Філологічна. 2012. № 23. С. 68–70.
36. Криворучко С. И. Речевое воздействие как объект лингвистических исследований / С. И. Криворучко // Вісник Харківського національного

- університету ім. В.Н. Каразіна. – 2010. – №897. Романо-германська філологія. Методика викладання іноземних мов. – Вип. 62. – С. 131 - 137
37. Куликова, В.Г. Комунікативно-прагматичний підхід до теорії перекладу [Текст] / В.Г. Куликова // Вісник Сумського державного університету. Серія Філологія. — 2003. — № 4(50) — С. 113-116.
38. Лютянська Н.І. Мас-медійний дискурс: типологічні та структурно-організаційні особливості / Наталія Іванівна Лютянська // Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]. Серія: Філологічні науки. 2014. № 2.-С. 136-141.
39. Макаревич П. Ю. До питання визначення поняття “політичний медіа-дискурс» / П. Ю. Макаревич // Науковий вісник Волинського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Мовознавство. – Луцьк, 2012. – № 1 (226). – С. 79-82
40. Нечипоренко Б. Ю. Тактика «Сугестивна функція кліше та мовних штампів у політичному дискурсі китайських ЗМІ» / Б. Ю. Нечипоренко // Вісник Київського національного університету (Східні мови та літератури). – Вип. 1 (19). – К. : КНУ імені Тараса Шевченка, видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2013. – С. 25–27.
41. Селіванова О. О. Проблема диференціації перекладацьких трансформацій / О. О. Селіванова // Нова філологія. - 2012. - № 50. - С. 201-208. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Novfil_2012_50_58.
42. Сіденко Н. Г. Інструменти мовленнєвої маніпуляції в англomовній «жовтій» пресі. Записки з романо-германської філології. 2014. № 2 (33). С. 105–113.
43. Сорокіна Л. Є. Мовленнєва маніпуляція та інші види мовленнєвого впливу: термінологічне розмежування понять / Л. Є. Сорокіна // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія : Філологія. - 2014. - Вип. 8(2). - С. 157-159. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_8\(2\)__42](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmgu_filol_2014_8(2)__42).

44. Сотников А.В. Маніпулятивний вплив у сучасному медіа-дискурсі. / Сотников А.В.. // Науковий вісник ДДПУ імені І. Франка. Серія «Філологічні науки». Мовознавство.. – 2016. – С. 104–107.
45. Сотников А.В. Маніпулятивний вплив в політичному дискурсі: тактики та стратегії // Лінгвістика ХХІ століття: нові дослідження і перспективи. – Центр наукових досліджень та викладання іноземних мов НАН України. – К.: Логос, 2017. – С. 171-175
46. Стадній А. С. Психолінгвістичний аспект емоційно-оцінної лексики / А. С. Стадній // Вісн. Дніпропетровського ун-ту. – Д. : Вид-во Дніпропетровського нац. ун-ту, 2010. – Вип. 16, № 11, т. 18. – С. 321–3
47. Сухова А. В. Стилiстичнi прийоми синтаксису англomовної новели. Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: серія «Філологія». Острог: Вид-во НаУОА, 2019. Вип. 8(76), грудень. С. 87–90.
48. Топчій Л. М. Синтаксичні засоби експресивності в мові ЗМІ / Л. М. Топчій // Науковий вісник Ізмаїльського державного гуманітарного університету. - 2008. - Вип. 25. - С. 165-168. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvidgu_2008_25_40.
49. Хорошун О. О. Дискурс засобів масової інформації: характерні особливості // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Філологічні науки. - 2014. - № 6(2). - С. 65-71. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vluf_2014_6%282%29_12
50. Чік Л. Засоби мовного маніпулювання у сучасних ЗМІ / Л. Чік // Літературний процес: методологія, імена, тенденції. Філологічні науки. - 2015. - № 5. - С. 121-123. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Litpro_2015_5_33.
51. Шепель Ю. Медіа-дискурс як засіб маніпулятивного впливу на читача: Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. - 2017 -С. 302-307

СПИСОК ДЖЕРЕЛ ІЛЮСТРАТИВНОГО МАТЕРІАЛУ

52. 北约加大军援 加剧乌克兰危机 Режим доступу:
<http://world.people.com.cn/n1/2023/0126/c1002-32612322.html>
53. 德普艾梅伯再反转！6000 页黑料被曝出，诽谤案件奇事太多 Режим доступу:
https://k.sina.com.cn/article_1751106815_685fc4ff00100xn4u.html?from=ent&subch=star
54. 极不平凡的历程 来之不易的成果——写在我国取得疫情防控重大决定性胜利之际 Режим доступу: http://www.news.cn/2023-02/28/c_1129403092.htm
55. 美国借乌克兰危机抹黑中国的六个谬论 Режим доступу:
http://www.news.cn/mrdx/2023-03/26/c_1310705623.htm
56. 美国“民主”是充满着铜臭味的金钱民主 Режим доступу:
<http://world.people.com.cn/n1/2021/1206/c1002-32301023.html>
57. 佩洛西窜访台湾六宗罪 Режим доступу: http://www.news.cn/2022-08/06/c_1128893882.htm
58. 三年抗疫，我们这样同心走过 Режим доступу:
http://paper.people.com.cn/rmrb/html/2022-12/15/nw.D110000renmrb_20221215_7-01.htm
59. 引擎·信心·机遇——全球财经大咖共话中国经济发展前景 Режим доступу:
http://www.news.cn/2023-03/26/c_1129466425.htm
60. 朝阳少侠：美国真的有新闻自由吗？ Режим доступу:
<https://opinion.huanqiu.com/article/4BohZETIEdw>
61. 政治操弄注定不得人心 Режим доступу:
<http://opinion.people.com.cn/n1/2021/0805/c1003-32181813.html>
62. 中国成功斡旋沙伊复交，为化解国家间矛盾树立典范 Режим доступу:
http://www.china.com.cn/opinion/2023-03/15/content_85168717.html